

Groenbeheerplan

2022 - 2031

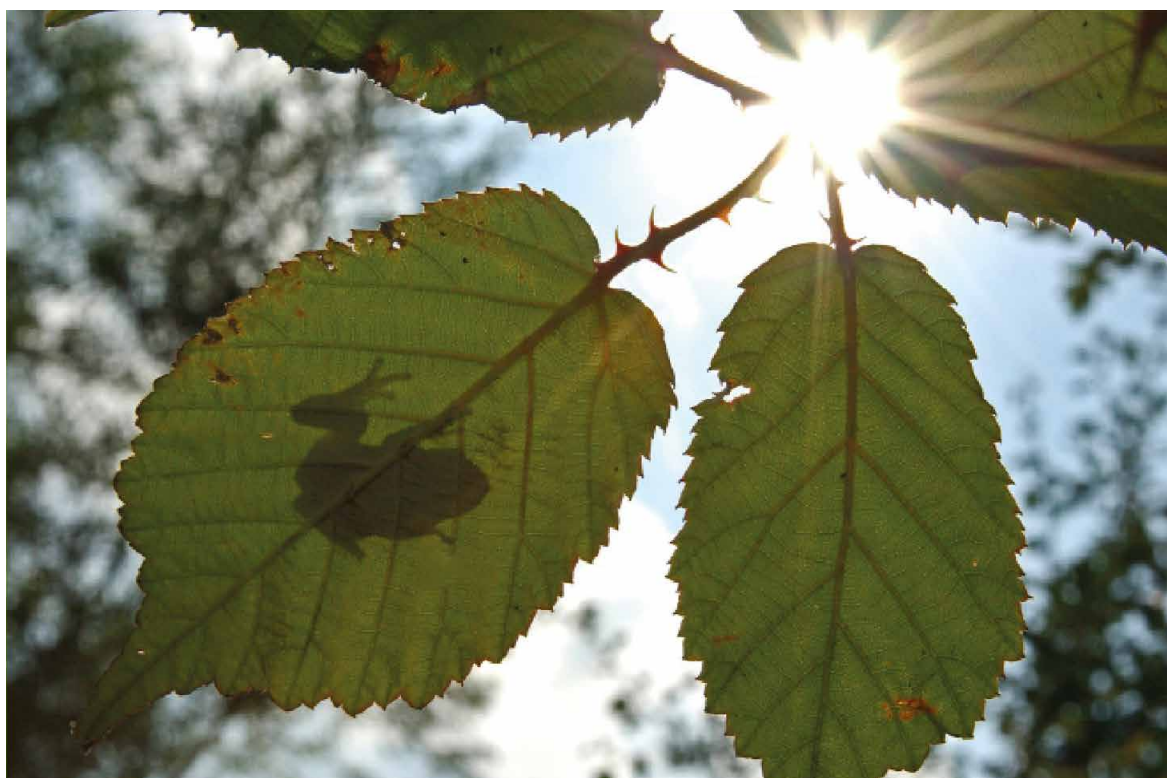

In samenwerking met:

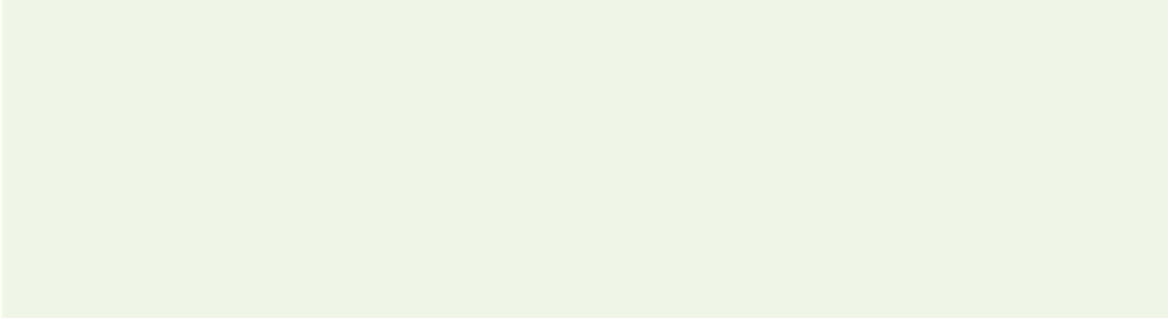
Groenbeheerplan
2022 - 2031

25-11-2021

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	5
2.	Beleid openbare ruimte	9
2.1	Groenstructuur	9
2.1.1	<i>Ontstaan dorpen</i>	10
2.1.2	<i>Groenstructuur</i>	11
2.1.3	<i>Dorpskarakteristiek en opvallende onderdelen hoofdgroenstructuur per kern</i>	11
2.2	Groenbeleid	19
2.2.1	<i>Uitgifte snippergroen</i>	19
2.2.2	<i>Burgerparticipatie</i>	21
2.2.3	<i>Duurzaamheid/Biodeversiteit(flora en fauna)Klimaatverandering/ Waardevolle leefomgeving</i>	23
2.2.4	<i>Renovatie en integrale projecten</i>	31
2.3	Boombeleid	33
2.3.1	<i>Richtlijnen voor aanplant van bomen</i>	33
2.3.2	<i>Klachten rondom bomen</i>	33
2.3.3	<i>Ziekte en aantastingen</i>	34
2.4	Wegenbeleid	35
2.5	Invasieve exoten	36
2.6	Jacobskruiskruid	36
3.	Aandachtspunten openbare ruimte	37
3.1	Zorgplicht en boombeheer	37
3.1.1	<i>Zorgplicht en bomen</i>	37
3.1.2	<i>Boomonderhoud</i>	37
3.1.3	<i>Snoeionderhoud</i>	38
3.1.4	<i>Onderhoudsplanung</i>	38
3.2	Toepassing chemische middelen	39
4.	Integraal beheer	41
4.1	Integraal beheer	41
4.2	Beeldkwaliteit	42
4.3	Financiële paragraaf	43
4.3.1	<i>Onderhoudsbudgetten</i>	43
4.3.2	<i>Renovatie, omvorming, vervanging</i>	44
4.4	Samenvatting beheerregime en begroting	46
	Bijlagen	47
	Varianten	54
	Varianten totaal	62

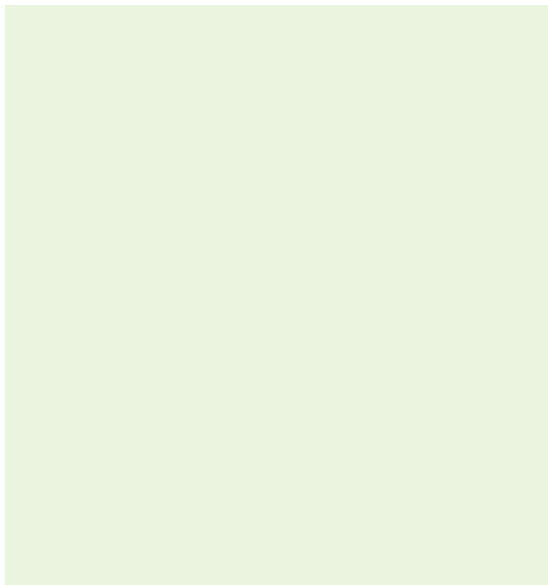
Cultuurhistorie in de gemeente Sluis, de vestingwallen

Inwoners genieten in de buitenruimte

Groengebied rond 't Vestje in Oostburg

1. Inleiding

De openbare ruimte is het visitekaartje van de gemeente Sluis. Wandelende bezoekers op de Kaai in Sluis genieten van het straatbeeld en de uit de kluiten gewassen bomen langs het Jaagpad. En ook de inwoners genieten van de groene buitenruimte, bijvoorbeeld als vader en zoon een balletje trappen op 't Vestje in Oostburg of samen wandelen op één van de wallen in de gemeente Sluis. Zij realiseren zich niet direct dat de gemeente Sluis veel inspanningen levert om dit beeld te realiseren en in stand te houden. Het verwijderen van zwerfvuil en onkruid op verharding, het onderhoud van de hekwerken en het snoeien van de bomen zijn maar enkele van de werkzaamheden.

De openbare ruimte heeft enerzijds een representatieve functie. Een verzorgd beeld, aantrekkelijke beplanting en gesloten verharding dragen hieraan bij. Anderzijds heeft de openbare ruimte een gebruiksfunctie. Wandelen en fietsen, spelen, sporten en ontdekken: de openbare ruimte moet dit op een veilige en uitdagende manier mogelijk maken.

Behoud van de aantrekkelijke openbare ruimte met aandacht voor cultuurhistorie, recreatie en landschappelijke waarden is het uitgangspunt van dit beheerplan. Binnen de technische en financiële kaders zijn voorstellen, ideeën en kansen opgenomen om in de kernen de openbare ruimte en het openbaar groen in het bijzonder op de benoemde thema's verder te versterken.

In dit groenbeheerplan zijn zowel de beleidskeuzes als de praktische uitwerking opgenomen. Dit is afgestemd op de kwaliteiten en aandachtspunten in de gemeente Sluis. Op basis van deze keuzes en de voorgestelde werkwijze zijn de financiën voor de komende tien jaar uitgewerkt.

Doelstelling

Het groenbeheerplan is richtinggevend voor het met een uniforme en efficiënte werkwijze in stand houden van een veilig en verzorgde openbare ruimte. Aan de hand van diverse concrete actiepunten gaan we het groenbeheer de komende tien jaar optimaliseren.

Het groenbeheerplan dat in 2016 is opgesteld loopt af. Daarom zijn de uitgangspunten opnieuw gewogen. Daarbij zijn diverse keuzes gemaakt voor inrichting en beheer. Deze keuzes zijn in dit beheerplan duidelijk weergegeven. Op basis van dit document is het bijvoorbeeld mogelijk de gewenste beeldkwaliteit af te wegen tegen de financiën. De gemaakte keuzes geven richting aan de inrichting en het onderhoud de komende tien jaar.

In hoofdstuk 2 zijn de uitgangspunten in diverse thema's uitgewerkt. Hierbij worden nadrukkelijk de gewenste ontwikkelingsrichting en bijbehorende acties bepaald. Enkele beleidsthema's zijn in hoofdstuk 3 uitgewerkt in concrete aandachtspunten, zodat deze de komende jaren in de uitvoering meegenomen worden.

Hoofdstuk 4 gaat concreet in op het onderhoud van de buitenruimte en de financiën. Hierin worden voorstellen gedaan voor de werkwijze de komende jaren. In duidelijke overzichten worden daarnaast de kosten voor het onderhoud inzichtelijk gemaakt.

Visie

Het groenbeheerplan biedt praktische handvatten voor het inrichten en onderhouden van de gehele openbare ruimte, specifiek gericht op groen en het realiseren van een verzorgde buitenruimte. Deze praktische handvatten staan niet op zichzelf, maar sluiten aan bij de gemeentelijke ambities voor onder andere ruimtelijke kwaliteit, beeldkwaliteit en communicatie. De visie in deze paragraaf gaat nader in op de uitgangspunten van de gemeente voor de inrichting en het onderhoud van de buitenruimte.

Versterken uitstraling en gebruikswaarden buitenruimte

Inrichtingsplannen van de openbare ruimte staan niet op zichzelf. De gemeente streeft naar een aantrekkelijk totaalbeeld dat tegemoet komt aan de diverse gewenste functies. In dit beheerplan zijn drie speerpunten opgenomen voor de inrichting van de buitenruimte, met name gericht op de groenstructuren.

Cultuurhistorie

Elke kern heeft een eigen ontstaansgeschiedenis en hiermee samenhangende karakteristieken. De vestingsteden en andere cultuurhistorische elementen zijn hierbij van grote waarde. De groenstructuur van laanbeplantingen, groene historische relictten (zoals 't Vestje en oude bomen op begraafplaatsen, in tuinen of bij oude panden) bepalen mede het beeld van de kernen. Diverse elementen zijn gemeentelijk eigendom, maar ook terreinbeheerders en particulieren hebben deze elementen in eigendom. Deze elementen dienen behouden en waar mogelijk versterkt te worden.

Beleving

Zowel bewoners als (dag)recreanten maken dagelijks gebruik van de openbare ruimte. Op de eerste plaats om zich te verplaatsen van A naar B. Maar zeker ook om er te genieten van de aantrekkelijke openbare ruimte tijdens een wandeling, het buiten spelen of een picknick. Openbaar groen biedt bijvoorbeeld uiteenlopende mogelijkheden voor spelen, buiten de hiervoor specifiek ingerichte speelplekken. Het stimuleert de creativiteit van kinderen en laat hen de natuur ontdekken (een bijtje die nectar zoekt uit een plant en een egel die beschutting zoekt).

Binding met landschappelijk groen

De kernen van de gemeente Sluis hebben een nadrukkelijke relatie met het omliggende buitengebied van duinen, kreken, laanstructuren en agrarische polders. Vanuit de kernen is men binnen enkele minuten in het buitengebied. Het verbinden van kernen en landschappelijk groen met aandacht voor de agrarische sector, recreatie en ecologie (biodiversiteit) draagt bij aan het versterken van de aantrekkelijke openbare ruimte van de gemeente Sluis.

Voor de gehele openbare ruimte geldt dat een beheervriendelijke inrichting wordt gerealiseerd.

Integraal, beeldgericht werken

Doelstelling is een uniforme en verzorgde openbare ruimte. Dit geldt voor alle elementen tezamen: groen, verharding, meubilair en (technische) kunstwerken. De te realiseren beeldkwaliteit is vastgelegd met behulp van beeldnormen, waarbij de normen voor alle elementen op een bepaald kwaliteitsniveau vergelijkbaar zijn (bijvoorbeeld mate van onkruidgroei op verharding / in beplanting). Het gewenste verzorgingsbeeld kan daarbij wel verschillen voor diverse plekken in de gemeente: differentiatie van kwaliteitsniveaus. In centra kan een ander beeld nagestreefd worden dan op bedrijventerreinen.

Door vergelijkbare normen ontstaat een eenduidig beeld. Daarnaast maakt integraal werken met andere beheersdisciplines het mogelijk werkzaamheden te combineren en op elkaar af te stemmen. Dit beperkt hinder voor bewoners door werkzaamheden tot een minimum en maakt voordeliger werken mogelijk.

Ook voor vervanging en herinrichting is afstemming tussen de diverse disciplines van groot belang. De disciplines stellen allemaal specifieke technische eisen aan hun elementen, waarbij de elementen allen een eigen levenscyclus hebben. Op de midden-lange termijnplanning zijn de benodigde werkzaamheden in de tijd nadrukkelijk op elkaar afgestemd, zodat "werk met werk" gemaakt wordt. Het vervangen van groenelementen sluit nadrukkelijk aan op het gemeentelijk rioleringsplan en het wegenonderhoud.

Duidelijkheid richting bewoners

Bewoners hechten veel waarde aan hun woonomgeving. Zowel de gebruikswaarden als de belevingswaarden zijn bepalend voor een succesvolle openbare ruimte. De gemeente betreft haar bewoners dan ook in een vroeg stadium bij de inrichting van de openbare ruimte, zoals bij integrale projecten en renovaties / omvormingen. Tevens vindt regelmatig afstemming plaats met de dorpsraden. Op deze wijze zijn de plannen beter afgestemd op de gebruiker en zijn verwachtingen. De uiteindelijke keuzes worden onderbouwd met argumenten van alle betrokken partijen.

Keuzes die gemaakt zijn, liggen vast in dit beheerplan. Daarmee is dit beheerplan een handvat om bewoners te informeren over de algemene uitgangspunten en werkwijze van de gemeente.

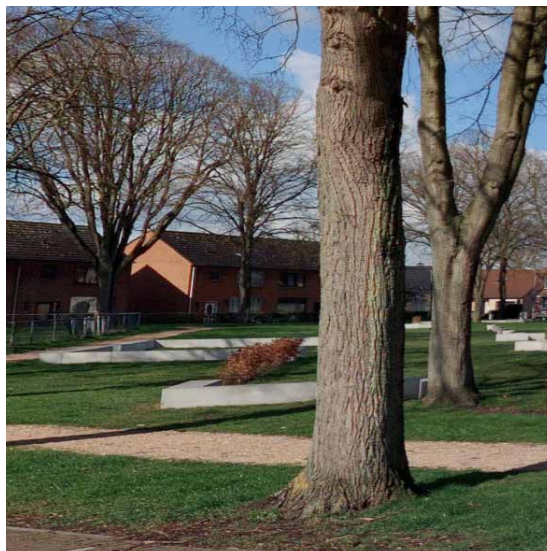
Iedere kern heeft zijn eigen cultuurhistorie

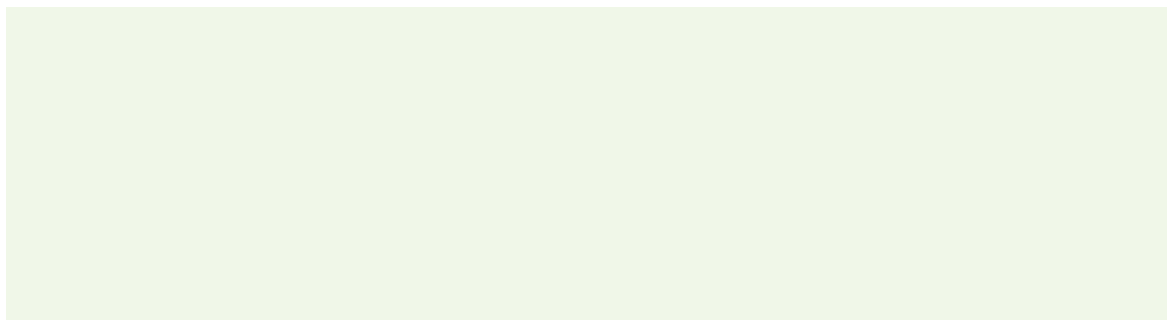
Recreatieve mogelijkheden in de kernen

Binding met landschappelijk groen versterkt door wandelroutes in natuur

Integrale blik op alle elementen in de openbare ruimte

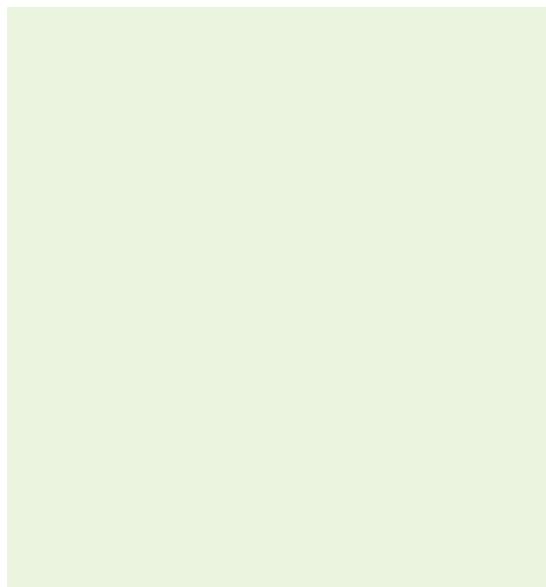
Veel groen rondom de kerk in Cadzand

Oude vestingwerken zijn vaak nog zichtbaar in oude vestingsteden

Rechtlijnig stratenpatroon in Waterlandkerkje

2. Beleid openbare ruimte

In dit hoofdstuk zijn de beleidsuitgangspunten opgenomen voor de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte. Per paragraaf is ingezoomd op de diverse elementen van de openbare ruimte. De nadruk ligt hierbij op groen en bomen. Ook op de diverse andere elementen gaat dit groenbeheerplan bondig in, waarbij de verbanden tussen de diverse elementen gelegd worden.

2.1 Groenstructuur

Groen is erg belangrijk in de gemeente Sluis, het is één van de elementen die bepalend zijn voor het prettige leefklimaat in de dorpen en de gemoedelijke uitstraling van de gemeente. In deze paragraaf wordt aangegeven welke groenstructuren (per kern) voor de toekomst beschermd en/of verder ontwikkeld dienen te worden. Per kern zijn op kaart de hoofd- en nevenstructuren ingetekend. Daarnaast zijn per kern de belangrijkste karakteristieken in woord en beeld weergegeven, waarbij zowel gemeentelijke als particuliere eigendommen zijn benoemd. Hierbij zijn de landschappelijke structuren, de historische ontwikkeling van de kern en de huidige stedenbouwkundige- en infrastructuur bepalend.

Structuur	Beschrijving
Hoofdgroenstructuur	Groen dat representatief is voor de hele gemeente. Het betreft de belangrijkste groenstructuren en groengebieden in de kernen die bepalend zijn voor de uitstraling van de gemeente Sluis.
Nevengroen	Groen met functie voor de gehele wijk. Het betreft de belangrijkste structuren en groengebieden die van belang zijn voor de oriëntatie in de wijk en/of het gebruik door de gehele wijk.
Overig groen	Groen met aankledingsfunctie in de woonstraat, dorpsrand of overhoek. Dit groen is van belang voor direct aanwonende.

Doel is bestaande structuren te beschermen en richting te geven aan de ontwikkeling van de gewenste structuur. Tevens worden de kaarten gebruikt om te beoordelen of groen uitgegeven mag worden.

	Hoofdstructuur	Nevenstructuur	Overig groen
Bescherming	Hoog	Gemiddeld	Laag
Inpraak bewoners bij reconstructie/herinrichting	Binnen kaders te realiseren structuur beperkt inspraak	Mogelijk binnen kaders te realiseren structuur	Goed mogelijk, inrichting nauw in overleg
Onderhoudsniveau	Representatief	Basis	Basis
Uitgifte	Uitgifte niet mogelijk	Uitgifte niet mogelijk, tenzij structuur niet wordt aangetast	Uitgifte mogelijk binnen kaders gemeente Sluis

Door de belangrijkste structuren te benoemen worden deze beeldbepalende elementen van de gemeente Sluis vastgelegd. Bij toekomstige ontwikkelingen is vooraf duidelijk welke structuren moeten worden behouden en beschermd. Dit biedt de gelegenheid om deze structuren zorgvuldig in nieuwe plannen in te passen. Anderzijds geldt dat het overige groen flexibel ingevuld kan worden en binnen de gemeentelijke kaders in aanmerking komt voor uitgifte. Het groen behorend tot de hoofdstructuur is bepalend voor het beeld van de kern als totaal. Zowel door inrichting als beheer dient invulling gegeven te worden aan deze functie. Dit kan door het kwaliteitsniveau af te stemmen op de locatie door gedifferentieerd beheer. In par 4.2 wordt hier nader op ingegaan. Afhankelijk van het structuurniveau komt groen al dan niet voor verkoop in aanmerking. In het gemeentelijk beleid voor de uitgifte van groen wordt hier nader op ingegaan (zie ook par. 2.2.1).

2.1.1 Ontstaan dorpen

De ontstaansgeschiedenis en karakteristiek van de diverse kernen in de gemeente Sluis verschilt. Hierbij zijn wel enkele duidelijke groepen te herkennen.

Dorpen Oudeland

Het huidige Zeeuws Vlaanderen bestond 1000 jaar geleden uit enkele eilanden, zandplaten en schorren in de zeearm die de Westerschelde en het Zwin toen vormden. In de loop der eeuwen zijn deze eilanden bedijkt. Dit zijn de oude polders. Hierop liggen dorpen als Cadzand, Groede en Zuidzande. Van hieruit werden steeds meer gebieden ingepolderd. Deze dorpen zijn te herkennen aan organische vormen, waarbij het centrum vaak gevormd wordt door een kerk met een rond plein. Soms zijn oude kastelen aanwezig.

Kenmerken groenstructuur

- *Groen rond kerk*
- *Weinig groen langs hoofdstraten*

Vestingsteden

Langs de waterfronten ontwikkelden zich vestingsteden als Retranchement, St. Anna ter Muiden, Sluis, Oostburg, IJzendijke en Aardenburg. Deze zijn te herkennen aan de vestingwerken die vaak nog intact zijn. In sommige dorpen zijn deze nog maar ten dele herkenbaar. Daarnaast zijn vaak ook nog restanten van oude kreken aanwezig.

Kenmerken groenstructuur

- *Vestingwerken*
- *Aanwezigheid water*
- *Compact centrum, weinig groen*
- *Toeristische voorzieningen*

Dorpen Nieuwland

Daarna zijn ook de laatste grote kreken ingepolderd waardoor de vestingen los van het water kwamen te liggen. In de nieuwe polders zijn ook nieuwe dorpen gesticht. Deze zijn vaak te herkennen aan een rechtlijnig stratenpatroon. Tot deze dorpen horen: Nieuwvliet, Hoofdplaat, Schoondijke, Waterlandkerkje.

Kenmerken groenstructuur

- *Rechtlijnige wegenstructuur met ruimte voor groen*
- *Ruime opzet dorp*
- *Polderdijken*
- *Vaak aanwezigheid kreekrestanten*

Badplaatsen

Daarnaast zijn achter de duinen in de afgelopen 100 jaar badplaatsen ontstaan die ook een eigen opbouw hebben. Deze bestaan vooral uit een boulevard of een zeedijk en enkele grootschalige recreatieve voorzieningen. Cadzand-Bad en Nieuwvliet-bad horen hiertoe.

Kenmerken groenstructuur

- *Boulevard of zeedijk*
- *Parkeerplaatsen*

Overige dorpen

Twee dorpen passen niet in bovenstaande indeling. Eede ligt in het dekzandgebied, dat in het meest zuidelijke deel van de gemeente begint. Breskens heeft zich mede door de haven en de visserij verder ontwikkeld dan alleen badplaats. Breskens is een dorp dat zich heeft ontwikkeld tot haven- en badplaats.

In 2.1.3 wordt per kern de ontstaanswijze en de karakteristiek nader beschreven.

2.1.2 Groenstructuur

Het groen in al deze dorpen is opgedeeld in hoofdstructuur, nevenstructuur en in overig groen. Dit onderscheid wordt gemaakt om een prioritering aan te brengen in de bescherming, planning en financiering van het groen in de kernen.

Hoofdgroenstructuur

De hoofdgroenstructuur bestaat uit het groen dat een hoge waarde heeft voor het dorp of de stad als geheel. Dit is het groen langs de hoofdwegen, grotere parken, sportparken en begraafplaatsen. Daarnaast hebben de verschillende dorpen nog eigen kenmerkende groenstructuren die bepalend zijn voor de identiteit van het dorp, zoals de vestingwerken, restanten van kreekgebieden langs de rand van de dorpen en polderdijken. Ook pleinen en hoofdwegen waar op dit moment geen groen aanwezig is zijn beschreven. Omdat geen groen aanwezig is zijn deze elementen niet duidelijk op de kaart aanwezig. De bijzondere punten uit de groenstructuur worden per kern apart benoemd.

Nevenstructuur

De nevenstructuur bestaat uit de groenelementen die minder van belang zijn voor het gehele dorp, maar bepalend zijn voor de sfeer, oriëntatie en ruimtelijke structuur in de wijk en langs de randen van de wijken. Deze groenelementen behoren tot de nevenstructuur. Het zijn vaak groenstructuren langs de wijkontsluitingswegen en de wijkparkjes.

Overig groen

Het overig groen bestaat uit buurtparkjes, woonstraten, achterkanten en snippergroen. Dit groen is van belang voor de direct omwonende.

Particulier groen / groen derden

Grote groenelementen rondom en aan de randen van de kern bepalen sterk het aanzicht. Vaak zijn deze elementen eigendom van derden. Aangezien deze elementen van bijvoorbeeld het waterschap of het Zeeuws landschap wel van grote waarde zijn voor het aanzicht van de kern zijn deze elementen wel beschreven. Ook particulier groen in de kernen is van grote waarde voor de uitstraling van het dorp.

2.1.3 Dorpskarakteristiek en opvallende onderdelen hoofdgroenstructuur per kern

In deze paragraaf wordt nader ingezoomd op de kernen in de gemeente Sluis. Hierbij zijn de kernen gebundeld op basis van de diverse ontstaansgeschiedenis zoals beschreven in paragraaf 2.1.1. Onder het kopje hoofdgroenstructuur zijn zowel gemeentelijke eigendommen als eigendommen derden benoemd.

Dorpen Oudeland

1. Cadzand

Cadzand is een oud dorpje gelegen op een voormalig eiland. Rondom dit eiland zijn in de loop der eeuwen polders aangelegd. Deze polders liggen in een min of meer ronde vorm om het dorp heen. Karakteristiek zijn de oude Mariakerk, deels daterend uit 1250, en de windmolen 'Nooit Gedacht' aan de ingang van het dorp, uit 1898.

Hoofdgroenstructuur

- *Groen rondom kerk en molen*

De molen 'Nooitgedacht' in Cadzand

Groen rondom de kerk in Cadzand

2. Groede

Groede heeft een lange geschiedenis die terug gaat tot het begin van de 12de eeuw. De naam Groede komt waarschijnlijk van 'grode' waarmee men in de middeleeuwen doelde op aangeslibd en begroeid buitendijks land. Deze natuurlijke grondverhoging biedt enige bescherming tegen normale waterstanden, maar bij extremen komt het toch onder water te staan. Vandaar dat vanaf de 13de eeuw dijken aangelegd werden en land werd ingepolderd. Helaas kwam het dorpje zo nu en dan toch onder water te staan met als toppunt de periode tussen 1583 en 1612 toen het hele dorp blank stond. Groede is toeristisch erg in trek. Mede doordat het in de Tweede Wereldoorlog gespaard is gebleven, is het verleden in Groede nog erg zichtbaar.

Hoofdgroenstructuur

- *Groen rondom kerken*
- *Markt*

3. Zuidzande

Zuidzande is ontstaan op een eiland. Het lag op een zandbank in de monding van de Zwinarm. Door de toenemende inpoldering groeide Zuidzande en eind 17de eeuw werd Zuidzande met het vaste land verbonden.

Hoofdgroenstructuur

- *Dijkstructuren*
- *Groen rondom kerk*
- *Dorpsplein*

Retranchement omringt door landschappelijk groen

De Molenstraat in Retranchement

Vestingsteden

4. Retranchement

Retranchement is ontstaan in de Tachtigjarige Oorlog. Het dorp is vanwege zijn tactische ligging door Prins Maurits tussen de jaren 1630 tot 1640 ommuurd met drie bastions. Het dorp bestaat uit twee kruisende straten met veel historische gebouwen. Hieromheen zijn de vestingwerken gesitueerd. Deze ommuring is tegenwoordig nog terug te zien in het dorp. Deze vestingwerken zijn ingericht als natuurgebied.

Hoofdgroenstructuur

- *Verdedigingswerken en omringend natuurgebied*
- *De Markt*

5. Sint Anna ter Muiden

In de Middeleeuwen werden de kernen St. Anna ter Muiden en Sluis van elkaar gescheiden door het Zwin. Sint Anna ter Muiden was een voorhaven voor Brugge dat voor veel welvaart heeft gezorgd. Als gevolg van deze welvaart heeft Sint Anna ter Muiden in deze periode haar stadsrechten verworven. De haven van Brugge verzandden echter en Sint Anna ter Muiden ondervond hier de consequenties van. Al wat overbleef van de stad was een kleine, rustieke woonkern wat het nu nog steeds is. In 1967 is Sint Anna ter Muiden uitgeroepen tot beschermd stadsgezicht.

Hoofdgroenstructuur

- *Openheid rondom beschermd stadsgezicht behouden.*
- *Groen rondom kerktoren*

6. Sluis

De stad Sluis heeft haar ontstaan te danken aan het verzanden van het Zwin. Hierdoor werd de rechtstreekse verbinding van de belangrijke handelsstad Brugge met de zee geblokkeerd en werd Sluis de belangrijkste voorhaven van Brugge. In 1290 kreeg het dorp al stadsrechten en door haar strategische ligging werd de stad in 1382 een vestingstad. In 1386 werd het belfort gebouwd. Het is het enige belfort in Nederland. Dit belfort had de functie van raadhuis. De bloeitijd van Sluis duurde tot ongeveer 1450, waarna een snel verval intrad ten gevolge van de verzanding van het Zwin. Tijdens de Tachtigjarige Oorlog speelde Sluis nog een belangrijke rol als vestingstad. De stad werd van 1587 tot 1603 door de Spanjaarden bezet. Hoewel de stad en omgeving nadien nog een rol speelde in de Staats-Spaanse Linies was het verder slechts een onbetekenend stadje geworden. In 1858 werd de Damse Vaart gerealiseerd, waardoor schepen van

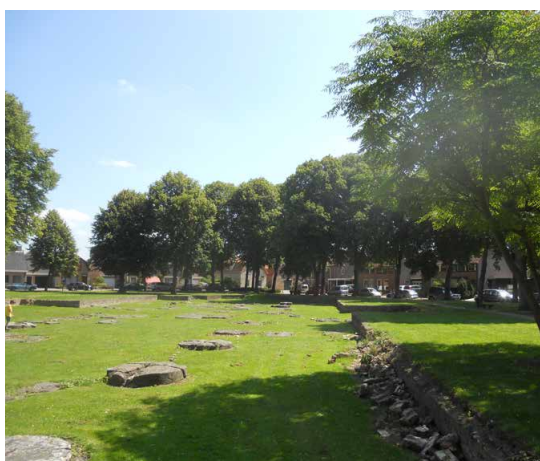
Sluis naar Brugge konden varen. De Damse Vaart loopt dood in Sluis. Vroeger was hier een haven, maar scheepvaart is al lang niet meer mogelijk omdat de Damse Vaart in 1940 is onderbroken toen de sifons van het Leopoldkanaal en het Kanaal van Schipdonk verwoest werden. Sinds het begin van de 20e eeuw werden er in Sluis kloosters opgericht. Deze brachten van oudsher al een stroom van toeristen met zich mee. Tijdens geallieerde bombardementen als gevolg van de Tweede Wereldoorlog, werd Sluis grotendeels verwoest. Na de oorlog werd de stad herbouwd in traditionalistische stijl. Het centrum is weer opgebouwd en de omwalling is intact gebleven. Naast het Belfort en enkele kloosters, zijn andere beeldbepalende elementen: de windmolen De Brak, de fundamenten van de voormalige Sint-Janskerk. Daarnaast zijn de vestingwerken van Sluis nog grotendeels intact en vormen een mooie overgang naar het landschap. Daarmee zijn de vestingwerken één van de trekpleisters binnen deze door toeristen druk bezochte stad.

Hoofdgroenstructuur

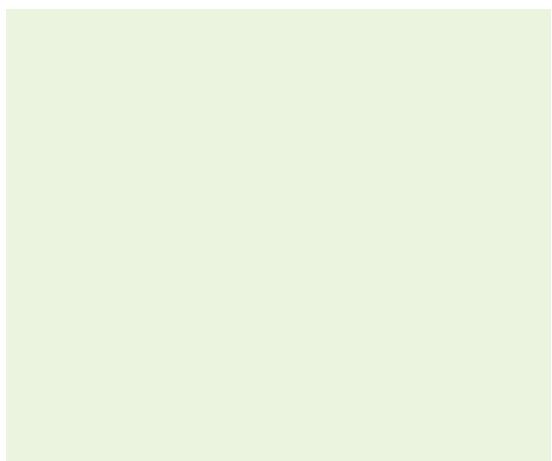
- *Vestingwallen*
- *De Kaai*
- *Pleinen met grote solitaire bomen rondom kerken en belfort*
- *Park met fundamenten Sint Janskerk*

Lindes begeleiden pad naar de kerk in Sint Anna ter Muiden

Oude fundamenten van de Sint Janskerk in Sluis

De groene vestingswallen in Sluis

7. Oostburg

In het jaar 1237 kreeg Oostburg zijn stadrechten. De stad heeft vestingwerken gehad, maar hiervan is slechts een klein deel hersteld en bewaard gebleven. In de Tweede Wereldoorlog is Oostburg voor 70% verwoest en het centrum is daardoor deels van naoorlogse bouw. Net ten zuiden van Oostburg ligt een restant van een oude kreekarm, het natuurgebied Groote Gat. Een aantal kerken zijn beeldbepalend, maar vooral de watertoren is een opvallend element.

Hoofdgroenstructuur

- *Groen op en langs verdedigingswerken. 't Vestje is een fraai wijkpark voor recreatie van bewoners, maar mag de allure van stadspark krijgen*
- *Overgang aan zuidzijde naar Groote Gat biedt fraaie vergezichten*
- *Groene begeleiding (gazon, ruigte, oeverbeplanting, heesters en bomen) van de Vaart*

8. IJzendijke

Het plaatsje IJzendijke verkreeg in 1303 stadsrechten en wordt nog steeds een stad genoemd. Naast diverse kloosters was er in IJzendijke ook een hospitaal gevestigd. 'Hospitaal' is afgeleid van het Latijnse 'hospitium' en betekent 'gasthuis'. In de 13^e eeuw was het een welvarend handelsstadje dat was aangesloten bij de Londense Hanze. Het middeleeuwse IJzendijke is in de 14^e en 15^e eeuw als gevolg van diverse

Groene doorzichten het landschap in IJzendijke

Waterpartij 't Vestje in Oostburg omgeven door groen

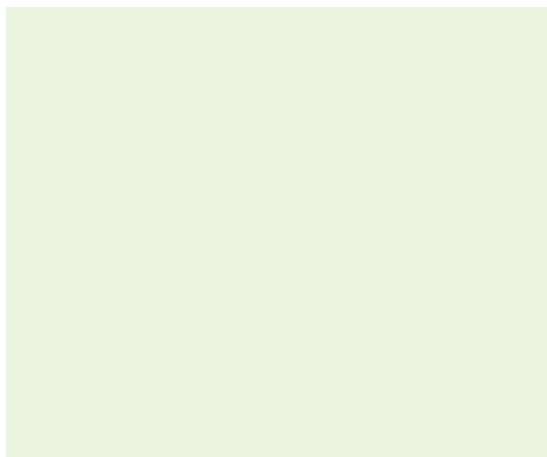
stormvloedten verzwolgen door de zee. Ongeveer twee kilometer ten zuidwesten van het oude IJzendijke bouwde de hertog van Parma in 1587 een nieuw fort dat ook IJzendijke werd genoemd. In 1604 werd fort IJzendijke door Prins Maurits veroverd en ingrijpend verbouwd. Hoewel de vestingwerken in de 19^e eeuw zijn ontmanteld is de vestingbouwkundige grondvorm van IJzendijke nog goed herkenbaar. IJzendijke werd in de Tweede Wereldoorlog zwaar beschadigd. IJzendijke kent, dankzij een historisch verantwoorde wederopbouw, een historische sfeer en een sterke identiteit.

Hoofdgroenstructuur

- *Verdedigingswerken. Openheid richting landschap aan west en oostkant behouden, zodat oude contouren van stad zichtbaar blijven*
- *De omgeving van de kerk met beeldbepalende platanen en de lindes op de markt*
- *Groene aankleding aan de voorzijde van kerk*
- *Bunkerbos met enkele restanten van bunkers*
- *Grote groenzone ten zuidwesten van stad, tussen woningen en N61*

De Kaaipoort met de authentieke leilindes.

9. Aardenburg

Aardenburg is de oudste stad van de provincie Zeeland. In 1187 kreeg het stadsrechten, waarna ook versterkingen om de stad aangelegd werden. Deze versterkingen zijn later weer aangepast, onder andere bij de aanleg van de Staats-Spaanse Linies, waarin ze hun karakteristieke vorm hebben gekregen. Deze versterkingen zijn nog steeds aanwezig in het landschap. De meest karakteristieke elementen voor Aardenburg zijn de Kaaipoort (de enige overgebleven stadspoort) en delen van de stadswallen.

Hoofdgroenstructuur

- Verdedigingswerken
- Elderschansbos, restant oud vestingwerk en cultuurhistorisch landgoed
- De Kaai, het dorpsplein met uitzicht op de Kaaipoort

Dorpen Nieuwland

10. Nieuwvliet

Het huidige Nieuwvliet werd omstreeks 1602 gesticht toen de Groote Sint Annapolder werd heringedijkt. Het dorp heeft een rechtlijnige opzet met oudere bebouwing langs de Dorpsstraat. De kerk en twee molens zijn karakteristieke monumenten in het dorp.

Hoofdgroenstructuur

- Polderdijken
- Groen rondom molens en kerk

11. Hoofdplaat

Hoofdplaat is een klein dorpje aan de Westerschelde. Het gebied waar nu het dorp ligt heeft in zijn historie meerdere malen last gehad van hoog water, totdat in 1778 de Hoofdplaatpolder droog werd gelegd. In deze periode is dan ook het dorp Hoofdplaat hier gevestigd. Hoofdplaat is altijd klein gebleven, maar is ondanks zijn formaat toch een recreatief punt geworden. Net ten westen van Hoofdplaat ligt dan ook een groot recreatiepark. De belangrijkste structuren in Hoofdplaat zijn de twee kruisende straten. Een herkenbaar punt in het dorp is molen 'De Hoop', waarvan alleen de romp nog bestaat.

Hoofdgroenstructuur

- Dijkstructuren
- Rechtlijnige hoofdstraten
- Entree vanaf Westerscheldedijk

12. Schoondijke

Schoondijke is gelegen in één van de grootste polders van Zeeland, de Generale Prins Willem-polder. Het dorp is in de Tweede Wereldoorlog voor de helft verwoest. Het typerende rechte stratenpatroon in het dorp is na deze tijd ontstaan. De twee hoofdstraten kruisen elkaar in het dorp en hieromheen is planmatig gebouwd. Aan de rand van het dorp ligt de Molenkreek met aangrenzend een stuk (vochtig) grasland. Daarnaast heeft het dorp een oude korenmolen, 'Hulsters Molen'.

Hoofdgroenstructuur

- *Plein en groenzone aan de Dorpsstraat (meer allure en openheid gewenst)*
- *Natuurgebied bij Molenkreek*

13. Waterlandkerkje

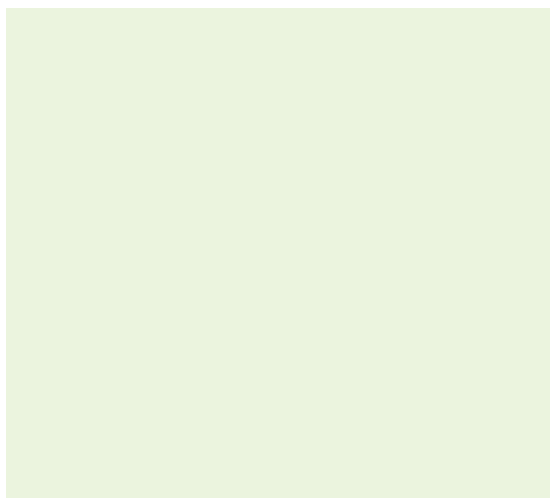
Waterlandkerkje is ontstaan in 1669. Door de jaren heen heeft het dorpje vele namen gehad 't Kerkje, Waterland en uiteindelijk Waterlandkerkje. In de Tweede Wereldoorlog is Waterlandkerkje één van de weinige dorpen geweest die gespaard zijn gebleven. Hierdoor zijn er nog oude panden bewaard gebleven.

Hoofdgroenstructuur

- *Groen bij kerkje*
- *Groen bij entree dorp vanaf N676 richting Molenstraat*

Groen rondom het kerkje in Waterlandkerkje

Badplaatsen

14. Cadzand Bad

Ligt tegen de duinreep aan in het noordwestelijke puntje van Zeeuws-Vlaanderen en is gekend om zijn gevoel dat de zee altijd vlakbij is, de brede zandstranden om te zonnen of uit te waaien, het unieke natuureservaat Het Zwin, een oude kreek dat een bijzonder stukje getijdenatuur vormt en de weidsheid van het polderlandschap meer landinwaarts. Deze bijzondere combinatie van recreatie, natuur, rust, ruimte en vrijheid worden gecombineerd en waar mogelijk versterkt in de kwaliteitslag die Cadzand-Bad nu ondergaat. Door de kwaliteitsslag zal in de toekomst het échte Cadzandse gevoel en de daarbij behorende hoofdgroenstructuur nog meer naar boven komen. Het dorp is klein en bestaat grotendeels uit recreatieparken buiten de bebouwde kom.

Hoofdgroenstructuur

- *Boulevard met bijzonder verhardingsmaterialen, kunstwerken en verlichting.*
- *Oevers uitwateringskanaal*
- *Entrees*

15. Nieuwvliet-Bad

Nieuwvliet-Bad heeft geen bebouwingskern en bestaat voornamelijk uit recreatieparken.

Hoofdgroenstructuur

- *Entrees recreatieparken vanaf zee- en polderdijken*

Overige dorpen

16. Eede

Het plaatsje Eede is ontstaan omstreeks 1604, tijdens de Tachtigjarige Oorlog. Het is vernoemd naar het riviertje Ee of Eede dat van Maldegem langs het huidige Eede naar het Zwin stroomde. Eede ligt tegen de grens met België. Dit zuidelijk gelegen gebied ligt op een dekzandrug. De grond is hier niet erg vruchtbaar en de landbouwbedrijven waren hierdoor klein van stuk. De grens zorgde voor meer werkgelegenheid door het instellen van commiezen (een soort grenswacht). In de Tweede Wereldoorlog lag Eede aan het front, wat ervoor gezorgd heeft dat Eede voor 90% verwoest werd. De meeste bebouwing stamt daardoor uit de tijd na de oorlog.

Hoofdgroenstructuur

- *Dorpsplein (groener inrichten in samenhang met groen rondom kerk)*
- *Wisselperken en groene omranding bij Nationaal Monument 'De Nederlandse Maagd'*
- *Sportveld met groene rand*
- *Dorpsbos aan zuidwestkant dorp*

17. Sint Kruis

Sint Kruis is een dorpje gelegen op een pleistocene zandrug. De kerk is een herkenningspunt voor het dorp en heeft door zijn bijzondere vorm de bijnaam 'de Peperbus' gekregen. Deze kerk dateert uit de 14de eeuw en deed vroeger dienst als vuurbaken voor de scheepvaart. Tegenwoordig is de kerk een Rijksmonument. Het dorp grenst aan een voormalige kreek Groote Gat, een natuurgebied.

Hoofdgroenstructuur

- *De kerktuinen rondom de kerk 'de Peperbus'*
- *Sportveldje*

18. Breskens

Breskens ligt op een plaats die in vroeger tijden regelmatig overstroomde. Er was toen al sprake van een dorp dat op het schorrengebied langs de kustlijn (nu de Westerschelde) was gelegen. Het dorp heeft pas na inpoldering van het gebied zijn huidige locatie gekregen. Het dorp ontwikkelt zich langzaam en bestond eeuwenlang hoofdzakelijk uit de huidige Dorpsstraat en een aantal zijstraten en omliggende hofsteden. Vanwege de strategische ligging aan de monding van de Schelde wordt door Napoleon en later ten tijde van de Belgische opstand langs de kust een aantal forten gebouwd waarvan Fort Frederik Hendrik het belangrijkste is. Aan het eind van de 19e eeuw verliezen deze hun militaire functie. In de tweede Wereldoorlog werd het dorp echter voor 80% verwoest, waardoor het huidige dorpsbeeld bestaat uit naoorlogse inrichting. Breskens heeft als markante objecten de vuurtoren en de kunstvissen op het Spuiplein. Het fort Frederik Hendrik is als recreatiepark in gebruik, maar het patroon is nog duidelijk herkenbaar.

Hoofdgroenstructuur

- *De Promenade (duinvegetatie)*
- *Plein aan de Grote Kade (materialisering)*
- *Parkje aan de Westlandstraat*

2.2 Groenbeleid

In deze paragraaf zijn beleidsthema's opgenomen, die zorgen voor een eenduidige bescherming, ontwikkeling en het gebruik van het groen. De beleidsthema's geven een duidelijke visie op de uitgifte van snippergroen, burgerparticipatie, flora en fauna, renovaties groen en de inrichtingseisen voor de buitenruimte. Aan het eind van elke paragraaf zijn actiepunten opgenomen die gedurende de looptijd van het groenbeheerplan uitgewerkt worden.

2.2.1 Uitgifte Snippergroen

De Strategische beleidsnota gemeentelijke eigendommen is leidend bij de uitgifte van snippergroen. Dit groenbeheerplan geeft handvatten vanuit de groenstructuur en de beheerbaarheid en ondersteunt hiermee de beleidsnota en de uitgifte van groen in de toekomst. Doelstelling is op basis van de nota zoveel mogelijk snippergroen te verkopen. Op dit moment worden hiertoe verzoeken van bewoners beoordeeld.

Gemeente Sluis hanteert voor de uitgifte van groen zogenaamde groenstructuurkaarten. De eigendommen binnen de kom zijn op deze kaarten onderverdeeld in drie typen, gebaseerd op het belang van het groen voor de uitstraling van de gemeente Sluis. Voor ieder type geldt een andere afweging ten aanzien van de uitgifte van groen:

Structuur	Uitgifte	Toelichting
Hoofdstructuurgroen	Nee	Uitgifte is niet mogelijk
Nevengroenstructuur	Nee, tenzij	Uitgifte is alleen mogelijk als de betreffende structuur niet wordt aangetast. Dit betekent dat slechts een (klein) deel van de betreffende structuur uitgegeven kan worden
Overig groen	Ja, mits	Uitgifte is mogelijk, mits wordt voldaan aan de gestelde eisen in de notitie verkoop snippergroen

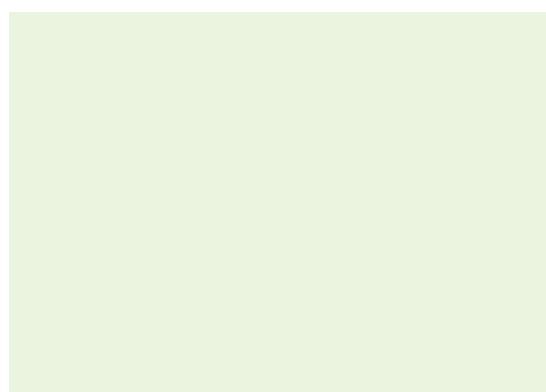
Karakteristiek groen kan niet worden uitgegeven

Functioneel groen, zoals rond speelplaatsen worden niet uitgegeven

Als een stuk groen voldoet aan de criteria dan kan het worden uitgegeven

De kaart is een statische groenstructuurkaart, een vastgelegde momentopname. Dit is op zich opmerkelijk omdat de groenvlakken aan verandering onderhevig zijn. Voorbeelden zijn omvormingen tijdens integrale projecten, het aanleggen van parkeervakken in een plantsoen, verkoop snippergroen aan particulieren enz. Inmiddels is de wereld van geometrie enorm gewijzigd door de invoering van het stelsel van basisregistraties. In de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT) en in de Beheerapplicatie Openbare Ruimte (BOR) worden de groenvlakken structureel aangepast aan de actuele veranderingen. De groenvlakken in de BGT en BOR zijn gesynchroniseerd. Het ligt dus eigenlijk voor de hand een actuele (dynamische) kaart als basis te hanteren voor de groenstructuurkaart. De groenstructuurkaart is een extract uit de BOR en kan "live" gepresenteerd worden in onze GISviewer Key2GEO. Door het verlenen van ondermandaat aan de beheerder groen en beheerder BGT, wordt bereikt dat de actuele groenstructuurkaart in de GISviewer als basis voor de uitgifte van grond van toepassing is.

Naast het type waartoe het groenelement behoort zijn ook de volgende aspecten van belang om te bepalen of uitgifte mogelijk is:

- Het perceel tot Natuurnetwerk Nederland behoort (uitgifte niet mogelijk)
- Gemeentelijke riolering aanwezig is (uitgifte alleen mogelijk op advies van afdeling B&B inzake staat riolering)
- Monumentale bomen aanwezig zijn (uitgifte mogelijk in overleg met afdeling B&B)

De aanwezigheid van deze aspecten is ook op de kaarten inzichtelijk gemaakt.

Voor de hoofd- en nevgroenstructuur geldt één uitzondering. Uitgifte aan terrein- en natuurbeheerders (bijv. Stichting het Zeeuws Landschap) is onder voorwaarde mogelijk. De aanwezige structuren blijven behouden. Zo mogelijk worden structuren versterkt, doordat het beheer van de totale structuur bij één organisatie ligt.

De nevgroenstructuur en het overig groen komen dus voor verkoop in aanmerking mits voldaan wordt aan de overige criteria. Naast het aspect structuur is het van belang voor uitgifte ook de volgende aspecten mee te wegen:

- Karakteristiek groen: de groenvoorziening (bijv. door een beeldbepalende boom) op de grond is niet bepalend voor de eigen identiteit van een (groenarme) wijk.
- Functioneel groen: de grond maakt geen deel uit van speelplaatsen, de groene randen met recreatieve waarde, ruimte met straatmeubilair e.d.
- Efficiënt onderhoud: door verkoop ontstaan geen onbereikbare vakken of anderszins ongunstige plantvakvormen die kunnen leiden tot onbeheerbare situaties. Groenstroken en plantvakken worden alleen als één geheel verkocht. Opsplitsing onder meerdere aanwonenden is wel mogelijk, mits dit het gehele vak betreft.

De nevenstructuur omvat circa 83 ha, 37% van het gemeentelijk groenareaal. Het overig groen omvat circa 18 ha, 8% van het gemeentelijk groenareaal. Dit is uiteraard een momentopname. Door uitgifte, herinrichtingen e.d. verandert dit continu. Doelstelling is dus binnen de gestelde kaders zoals voorgaand omschreven (en uiteindelijk nader uitgewerkt in de Strategische beleidsnota gemeentelijke eigendommen) zoveel mogelijk groen te verkopen. Hiermee ligt de verantwoordelijkheid voor het onderhoud bij de burgers en neemt dus het te onderhouden areaal voor de gemeente af. Binnen het tijdspad van dit groenbeheerplan zullen deze kaarten worden gecontroleerd en waar nodig geüpdatet.

2.2.2 Burgerparticipatie

De gemeente realiseert een aantrekkelijke en verzorgde openbare ruimte voor de bewoners. Het is dan ook van belang dat zij betrokken zijn bij de inrichting, zodat deze zoveel als mogelijk aansluit bij hun eisen en wensen. Het betrekken van bewoners bij ruimtelijke plannen heeft daarom een hoge prioriteit. Op deze wijze worden namelijk breed gedragen plannen gerealiseerd.

In de gemeente Sluis spelen veel zaken die raken aan burger- en overheidsparticipatie. Daarom is in december 2019 de nota Burgerparticipatie vastgesteld. Hierin is participatie opgedeeld in drie vormen: burgerinitiatieven, meedenken en meedoen.

Definitie en doel van participatie

Er zijn vele definities van participatie. De gemeente Sluis hanteert de volgende definitie zoals opgenomen in de Nota Burgerparticipatie:

"Burgerparticipatie is een vorm van samenwerking tussen inwoners en gemeente waarbij burgers, direct of indirect, de kans krijgen om invloed uit te oefenen op de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van beleid, projecten en plannen. Deze samenwerking kan worden geïnitieerd door burgers zelf, een maatschappelijke organisatie, een buurtplatform of door de gemeente. Onder burgers verstaan we ook instellingen, organisaties, ondernemers en adviesorganen."

Het doel van participatie is het bewerkstelligen van een goede samenwerking tussen inwoners en gemeente, waarbij inwoners de kans krijgen om invloed uit te oefenen op de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van beleid, projecten en plannen. Inhoudelijke consensus tussen gemeente en inwoners is hierbij een mooi streven, echter indien dit niet bereikt wordt wil dit niet zeggen dat participatie niet geslaagd is.

Vormen van participatie

De gemeente Sluis heeft drie vormen van participatie vastgesteld; burgerinitiatieven, meedenken en meedoen en hanteert de volgende definities in de nota Burgerparticipatie 2019:

1. Burgerinitiatieven

'Een initiatief van één of meerdere burgers dat onverplicht wordt opgestart ten behoeve van anderen of de samenleving. Het initiatief gaat verder dan individueel eigenbelang of individueel ongenoegen en heeft een meerwaarde voor de samenleving. De initiatiefnemers kunnen (groepjes) individuen zijn, maar ook verenigingen, stichtingen en/of bedrijven. In deze nota wordt niet het formele burgerinitiatief bedoeld, waarbij burgers het recht hebben om een onderwerp op de agenda van de volksvertegenwoordiging te zetten.'

Beleidsnotitie kaders Uitdaagrecht gemeente Sluis 2021

2. Meedenken

'De gemeente betreft burgers/partijen vroegtijdig bij het ontwikkelen van beleid/plannen.'

3. Meedoen

'De gemeente vraagt burgers om bepaalde taken uit te voeren.'

Wat is het Uitdaagrecht?

Het Uitdaagrecht (ook wel Right to Challenge genoemd) is een vierde vorm van participatie binnen de gemeente Sluis.

Via het Uitdaagrecht kunnen inwoners, maatschappelijke organisaties en instellingen een voorstel indienen om een publieke taak over te nemen van de gemeente Sluis, waarbij zij denken dit werk slimmer, beter, goedkoper of anders te kunnen doen. Met het Uitdaagrecht kunnen inwoners echt meedoen als het gaat om hun leefomgeving en een bijdrage leveren aan de leefbaarheid in de gemeente Sluis.

Voor de gemeente Sluis is het Uitdaagrecht van belang om bij te dragen aan:

- Invulling geven aan de eigen kracht van inwoners, sociale initiatieven, e.a. met meer eigen verantwoordelijkheid;
- De taken van de gemeente met een grotere maatschappelijke meerwaarde laten uitvoeren;
- En zo mogelijk efficiënter omgaan met de financiële middelen

Het Uitdaagrecht lijkt op een burgerinitiatief. De overeenkomst is dat beide initiatieven vanuit de inwoners komen. Het verschil is dat het Uitdaagrecht zich alleen richt op de gemeentelijke taken die zijn opgenomen in de gemeentebegroting. Inwoners maken kenbaar dat zij een taak willen overnemen omdat zij denken dit beter, goedkoper of efficiënter te kunnen doen. De inwoners krijgen hiervoor het budget dat in de gemeentelijke begroting is opgenomen. Een voorbeeld kan zijn dat inwoners het onderhoud van een groenperkje willen overnemen dat de gemeente nu zelf onderhoudt of waarvan de gemeente het onderhoud heeft uitbesteed.

Voorwaarden waaraan een uitdaging moet voldoen

We hanteren de volgende voorwaarden voor het indienen van een uitdaging:

- Het betreft een huidige lokale voorziening of gemeentelijke taak, zoals opgenomen in de gemeentebegroting;
- Het budget moet beschikbaar zijn en niet vastgelegd in een meerjarencontract;
- Initiatiefnemers zijn lokaal verbonden aan of geworteld in de gemeente (inwoners, maatschappelijke organisaties en instellingen);
- Initiatiefnemers tonen aan dat er draagvlak is voor hun idee bij inwoners en/of gebruikers;
- Initiatiefnemers kunnen een maatschappelijke meerwaarde bieden doordat de maatschappelijke betrokkenheid van de inwoners wordt vergroot;
- De initiatiefnemers maken aannemelijk dat zij de prestatie kunnen leveren;
- Initiatiefnemers hebben bij voorkeur een rechtsvorm zoals een vereniging of een stichting;
- Een uitdaging vergroot de betrokkenheid bij de lokale gemeenschap (het gevoel van eigenaarschap en verantwoordelijkheid neemt toe);
- De uitdaging is niet nadelig voor anderen en voldoet aan wet- en regelgeving en de kaders van gemeentelijke beleids- en beheerplannen (wegen, GRP, groen, speeltoestellen);
- De kosten voor de uitvoering zijn bij voorkeur lager, maar in ieder geval niet hoger dan de huidige kosten;
- De uitdaging mag niet ten koste gaan van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Taken uitgevoerd door mensen vanuit de Participatiewet of sociaal werkbedrijf Dethon blijven behouden.

2.2.3 Duurzaamheid/Biodiversiteit(flora en fauna)/Klimaatverandering/Waardevolle leefomgeving

Nederland kent diverse leefbaarheidsdoelstellingen en opgaven waaronder de woningbouwopgave, de energietransitie, de bodemdaling, de klimaatadaptatie, het biodiversiteitsherstel, de circulaire economie en het mobiliteitsvraagstuk. Alle onderwerpen vragen aandacht en zorgvuldigheid en hebben op diverse wijzen raakvlakken met elkaar en het totale groen in onze openbare ruimte. Klimaatadaptatie, biodiversiteitsherstel en de waardevolle leefomgeving zijn onderling nauw verbonden met het groen areaal én bomen spelen hierin een leidende rol.

Investeren in maatregelen met het oog op de klimaatverandering en het biodiversiteitsverlies, zijn investeringen in behoud en herstel van onze leefomgeving. Een groene openbare ruimte en met name bomen spelen een grote rol in deze thema's. Dat investeren in deze onderwerpen rendeert, is wetenschappelijk vastgesteld en daarmee beleidsmatig relevant:

Duurzaamheid is belangrijker dan ooit tevoren. Steeds vaker kijken we naar de impact van ons handelen, de negatieve effecten daarvan op de aarde en hoe we deze zo klein mogelijk kunnen maken. Duurzaamheid is een kernbegrip geworden. De betekenis van duurzaamheid is breed en soms onduidelijk. Het wordt duidelijker door de Engelse term 'sustainability' te gebruiken, want 'to sustain' betekent letterlijk 'volhouden'. Een leefstijl en denkwijze die ook op de lange termijn vol te houden is voor de aarde en voor onszelf. Hoofdzakelijk gaat het over het maken van bewuste en verantwoorde keuzes, die het milieu, de leefomgeving en het klimaat zo min mogelijk schade berokkenen. Duurzaamheid is een breed begrip, maar het komt er in het kort op neer dat in een duurzame wereld mens (people), milieu (planet) en economie (profit) met elkaar in evenwicht zijn, zodat we de aarde niet uitputten.

Klimaatverandering is zichtbaar. Het zorgt voor extreem weer: Stortregens, zomerstormen of langere droge en hete perioden. Door de uitstoot van broeikasgassen warmt de aarde sneller op dan verwacht en stijgt de zeespiegel. Hierdoor nemen ziekten en allergieën toe. Ook kunnen niet alle planten en dieren zich snel genoeg aanpassen aan het nieuwe klimaat, waardoor sommige uitsterven en er een andere situatie ontstaat (Darwin). Technische oplossingen als dijkverzwaringen en hogere zorgbehoeften zijn kostbaar. Investeren in planten en bomen kunnen de versnelde opwarming en het stijgen van de zeespiegel afremmen d.m.v. fotosynthese de CO₂ in de atmosfeer omlaag te brengen. Hiermee wordt de noodzaak voor technische investeringen beperkt en wordt gelijktijdig bijgedragen aan de leefbaarheid.

Biodiversiteit gaat verder dan het aantal soorten (diversiteit). Het gaat ook om de samenhang binnen ecosystemen, tussen soorten, genetische diversiteit en genetische aanpassing (natuurlijke mutaties). Het onderwerp biodiversiteit staat op de politieke agenda vanwege de economische belangen van biodiversiteitsbehoud. Vele sectoren zijn afhankelijk van biodiversiteit. De helft van het wereldwijde bruto binnenlands product is van de ecosystemendiensten – de natuurlijke bronnen – afhankelijk. Door de versnelde klimaatverandering en vergaande versterking (verstedelijking) verandert de omgeving en wordt het aantal soorten tegelijkertijd kleiner. Om deze reden is een goede balans tussen de toepassing van stabiele natuurlijke en bestendige nieuwe soorten van belang. Groeiplaatsen van bomen vormen ecosystemen waarin diverse soorten flora en fauna samenleven, in de bodem en daarboven. Diversiteit aan bomen zorgt voor diverse ecosystemen.

Waardevolle leefomgeving draait om het leefbaar houden en maken van de directe omgeving waarin mensen verblijven; de woon- en werkomgeving. Met name tijdens de lockdowns werd voor vele mensen duidelijk wat het belang is van groen op loopafstand. Onderzoek toont keer op keer aan dat mensen gelukkiger en gezonder zijn en een hogere waarde toekennen aan een groene leefomgeving, juist ook bestaande en vaak oudere bomen dragen hier in hoge mate aan bij.

Ook in de gemeente Sluis merken wij de gevolgen van klimaatverandering. Enkele locaties ondervinden wateroverlast na hevige regenbuien, teelten hebben schade door langdurige droogte en gebrek aan zoet water. Ook de natuur verandert door het verschuiven van de seizoenen. Deze klimaateffecten worden mogelijk de komende jaren steeds extremer en structureler. Veel beleidstukken, visies en andere documenten zijn in ontwikkeling en zijn gericht op klimaatverandering en duurzaamheid, zoals de Transitievisie Warmte, de Regionale Structuur Warmte, en de Regionale en Lokale Klimaatadaptatiestrategie. Visiedocument Krachtig Verbonden. Binnen de groene openbare ruimte zullen we dus een verbinding moeten gaan maken met deze nieuwe beleidsstukken.

Duurzaamheid

De groene openbare ruimte is een belangrijk onderdeel van de gemeente Sluis. De openbare ruimte heeft enerzijds een representatieve functie. Een verzorgd beeld, aantrekkelijke beplanting en gesloten verharding dragen hieraan bij. Anderzijds heeft de openbare ruimte een gebruiksfunctie. Wandelen en fietsen, spelen, sporten en ontdekken: de openbare ruimte moet dit op een veilige en uitdagende manier mogelijk maken. De gemeente is verantwoordelijk voor aanleg, beheer en onderhoud van elementen in de openbare ruimte. Denk hierbij aan wegen, groen, straatmeubilair, openbare verlichting, civieltechnische kunstwerken zoals bruggen, tunnels en kademuurs. Duurzaamheid in de openbare ruimte gaat over circulair bouwen in de GWW(grond weg en waterbouw), duurzaam groenbeheer met behoud en ontwikkeling van biodiversiteit, circulair inkoop van materialen en duurzaam gebruik van machines. Al met al is de vraag voor de openbare ruimte: hoe kunnen we hier ons deel aan bijdragen?

Het inkopen van de materialen in de openbare ruimte is sterk afhankelijk van de (functionele) eisen en het ontwerp. Bij besluitvorming over inkoop van beheer en onderhoudsprojecten wordt zorgvuldig nagedacht over de gevolgen voor de organisatie van een bepaalde keuze, op korte en lange termijn. Op welke manier duurzaamheidseisen worden meegenomen in aanbestedingstrajecten, hangt af van de dienst of het product dat wordt aanbesteed. Inkoop van materialen, zoals planten, bankjes en prullenbakken is met een zo laag mogelijke CO₂-footprint o.a. door beperkte transportkosten zo lokaal als mogelijk. Voor het onderdeel straatmeubilair kan je hierbij denken aan duurzaam hout, gerecycled kunststof en het streven naar een productie met nagenoeg geen afval. Daarnaast zien we ook al steeds meer een vorm van Cradle to Cradle: alle grondstoffen die worden gebruikt voor de te leveren producten kunnen volledig worden hergebruikt zonder hun waarde te verliezen.

Ontwikkelingen duurzaamheid:

- Verder onderzoek doen naar en de mogelijke implementatie van zelf persende afvalbakken. Deze zijn sensor gestuurd waardoor de medewerker zijn route economischer kan indelen (ledigen wanneer het echt nodig is) en zo ook minder CO₂ uitstoot met zijn vervoersmiddel.
- Inzetten van watersensors om het proces van watergeven nauwkeuriger op elkaar aan te laten sluiten en zo onnodige vervoersbewegingen te voorkomen.
- Plantmateriaal inkopen bij leveranciers die 1 of meerdere onderstaande certificaten in bezit hebben:
 - o Planet Proof
 - o MVO+
 - o ISO14001
 - o NL Greenlabel
 - o CO₂-Prestatieladder.
- Voor de aanleg van de openbare ruimte worden veel grondstoffen gebruikt. Het gebruik van primaire grondstoffen gaan we verminderen en we zetten in op hergebruik van materialen en circulair bouwen/aanleggen. Meer gebruik maken van de bestaande bodem aangevuld met grondstoffen om zo een betere leefomgeving te creëren voor nieuwe aanplant. Materialen en meubilair moeten aan het einde van hun levensduur weer compleet hergebruikt kunnen worden of worden gerecycled.

Klimaatverandering(adaptatie)

Het klimaat verandert. Ondanks de maatregelen die we nemen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen, kunnen we in de toekomst te maken krijgen met extremer weer, een warmer klimaat en een stijgende zeespiegel. Daarom is het nodig onze omgeving aan te passen aan deze nieuwe omstandigheden. Dit noemen we klimaatadaptatie.

Ook in Zeeland zien we dat inwoners en onderdelen van de Zeeuwse samenleving nu al met deze effecten geconfronteerd worden, en hier in de toekomst nog meer mee te maken krijgen. Met de Zeeuwse Klimaatadaptatiestrategie bereiden we de Zeeuwse samenleving hierop voor en maken haar weerbaar. Het is zaak om voorziene risico's en schade zoveel mogelijk te beperken. Hoe langer we wachten met het nemen van maatregelen, des te groter de risico's en kosten.

De mate van klimaatverandering waarmee Zeeland nu wordt geconfronteerd betekent een nieuwe uitdaging. Het is aan deze en een volgende generatie Zeeuwen om daaraan het hoofd te bieden en de kansen te benutten die uit deze veranderingen voortvloeien. Klimaatadaptatie vormt ook een extra impuls voor al lopende veranderingsprocessen in de Zeeuwse samenleving. Door de uitdagingen rondom klimaatadaptatie integraal en op natuurlijke momenten op te pakken zorgen we ervoor dat Zeeland goed voorbereid is op de gevolgen van klimaatverandering en zorgt het voor relatief weinig extra investeringen. Voorbeelden hiervan zijn een gemeente die bij het opnieuw inrichten van een woonwijk maatregelen toepast om hitte te beperken en een inwoner die zorgt voor extra wateropvang in de tuin op het moment dat de tuin (opnieuw) wordt ingericht. Stap voor stap richten we Zeeland klimaatbestendig in.

De Klimaatadaptatiestrategie Zeeland zal nadien worden doorvertaald naar Zeeuws-Vlaamse afspraken over hoe wij het veranderende klimaat het hoofd willen bieden. Geen enkele partij beschikt over voldoende deskundigheid, middelen, kennis en (landelijk) netwerk om deze opgave individueel op te pakken. Daarbij wordt ook voldoende ruimte gehouden voor maatwerk en een uitwerking op lokaal niveau bijvoorbeeld in de Omgevingsvisie, ruimtelijke plannen en inrichten van de Openbare Ruimte

Ontwikkelingen Klimaatadaptatie

- Toename van schaduw gevende en verdampende beplanting moet ook tijdens hittegolven een leefbare buitenruimte garanderen voor inwoners. Sorteertijdig voor en informeer inwoners over (mogelijke seizoensgebonden) overlast.
- Uitbreiding zonnepanelen: Conflicten met bomen kunnen toenemen (panelen worden schaduwtoleranter en ook collectieve plaatsing van panelen op geschikte locaties neemt toe, maar op dit moment zijn conflicten aan de orde). Beleidsmatig innemen van een standpunt over deze conflicten is van belang en zelfs als regel te benoemen.
- Vergroten en ontharden boomspiegels/groeiplaatsen met oog op waterbuffering (hemelwater van trottoirs). De behoefte aan hemelwaterinfiltratie door de inzet van groenstroken als waterbuffers neemt toe. Breng kansen en kaders binnen de gemeente in kaart.
- Afkoppeling hemelwater: Steeds meer regenwater zal de grond in moeten in plaats van het riool. Dit biedt kansen voor nieuw groen en bomen, maar bestaande groeiplaatsen zullen soms ook moeten worden aangepast omdat knelpunten kunnen ontstaan door vergraven, verslempen of het (tijdelijk) onder water zetten van een gebied (inundatie).
- Meer wadi's op basis van stresstesten. Dit biedt kansen voor bepaalde boomsoorten, maar ook bedreigingen voor andere boomsoorten en groen.
- Zwaardere elektra, laadpalen en glasvezelkabels claimen ondergrondse ruimte. Hoe om te gaan met de nu al schaarse ondergrondse ruimte?
- Introductie van nieuwe klimaatbestendige Europese boomsoorten biedt kansen voor het klimaat, maar is – indien niet evenwichtig doorgevoerd – mogelijk ook een bedreiging voor de biodiversiteit.

Biodiversiteit

Voor het in beeld brengen van het gehele areaal groen in onze openbare ruimte, maken we gebruik van het beheerprogramma Obsurv. Daarin zijn alle onderdelen binnen het vakgebied groen in opgenomen en voorzien van een beheergroep. Dit gaat van heesterbeplanting tot bomen in verschillende hoogtematen t/m grasvegetatie aan toe. Aan elke beheergroep hangt er een werkpakket wat daarna weer de basis is voor de financiële paragraaf. In het huidige beheerplan wordt voor de indeling van het groen in de openbare ruimte voornamelijk gezocht naar een balans tussen deze beheergroepen en de eenvoud in onderhoud hiervan. Het onderdeel grasvegetatie met als beheergroep gazon komt het meeste voor in onze openbare ruimte. Eenvoud in onderhoud en de daarbij behorende beeldkwaliteit zijn uitgangspunten voor het maken van deze keuze al dan niet aangevuld met bloembollenvelden. Grasvegetatie in de vorm van begrazing, bermgras en ecologisch beheerd gras doen steeds meer hun intrede in onze openbare ruimte.

Onze bermgras vlakken zijn een belangrijk leefgebied voor planten en dieren. Een diversiteit aan planten is belangrijk voor insecten. Meer diversiteit kan op verschillende manieren bereikt worden. Door het aanpassen van het beheer of door het inzaaien van zaadmengsels. Momenteel bekijken wij op welke manier we bij het uitvoeren van onze maaiwerkzaamheden nog beter rekening kunnen houden met de aanwezige planten(waaronder ook de ongewenste soorten) en dieren. Het inzaaien met bloemenmengsels heeft hierbij ook onze aandacht. Maar we gaan hier wel terughoudend mee om. Niet alle bloemenmengsels zijn namelijk interessant voor de insecten die hier van nature voorkomen. Ook moet rekening gehouden worden met de grondsoort. Niet alle soorten groeien goed op de Zeeuwse kleigrond. En na het inzaaien is het belangrijk dat er een op het mengsel afgestemd beheer wordt ingevoerd. Gebeurt dit niet dan is het mengsel na een paar jaar verdwenen. En daarmee naast het voordeel voor de insecten ook de investering die gedaan is. De voorkeur gaat daarom in eerste instantie uit naar het, waar mogelijk, aanpassen van het beheer. Doordat er in de bodem nog veel zaden aanwezig zijn van de planten die hier van nature voorkomen krijgen deze door een ander beheer de kans zich te ontwikkelen. Op deze manier ontstaat er op termijn een grotere diversiteit aan planten en dieren en zo ook een waardevollere leefomgeving.

Een waardevolle leefomgeving om in te wonen, werken, spelen, sporten en natuur zijn niet van elkaar te scheiden. In de gemeente Sluis zie je groen, ruik je bloemen en hoor je vogels zodra je buiten je huis stapt. Niet alleen buiten de bebouwde kom tussen de agrarische percelen, natuurgebieden en of langs onze kuststrook, maar ook binnen de bebouwde kom. Om biodiversiteit te behouden en te stimuleren tijdens de klimaatverandering zal diversiteit een grotere rol moeten hebben/krijgen in de openbare buitenruimte. Dit geldt zowel op groot niveau: verschillende soorten beplanting voor het aantrekken van verschillende soorten vogels, insecten en zoogdieren. En op klein niveau: als basis een gezonde voedingsbodem dat van alle nutriënten is voorzien voor een divers bodemleven (insecten en wormen). Vergroening van het bebouwd gebied draagt in belangrijke mate bij aan de biodiversiteit en de robuustheid van ecosystemen. Daarnaast is het ook een belangrijke maatregel tegen wateroverlast, droogte en hitte stress.

Ontwikkelingen Biodiversiteit:

- Natuurlijk beheer zal – waar mogelijk – een speerpunt worden.
- Soortenarm gazon met of zonder bomen zal waar mogelijk worden omgevormd naar kruidig grasland/wilde bermen. Dit moet de biodiversiteit versterken en plagen doen afnemen. In het maken van de keuze welke locatie daar dan geschikt voor is, zal verkeersveiligheid zal hier altijd leidend in blijven.
- Bomen krijgen een belangrijkere rol. Deze staan vaak ook in een oude ongeschonden waardevolle bodem. Veteranenbomen vervullen bovendien een nichefunctie voor bepaalde schimmels en insecten (biodiversiteitseiland). Ook voor bestaand volwassen groen zal de beschermwaarde toenemen. Met veel vaker als uitgangspunt; inpassen. Bomen zijn waardevol maar toch mogen ze ons niet gijzelen; indien het leidt tot problemen moeten we rooien en een jongere boom terug plaatsen met het oog voor kenmerken van de boom die past bij de locatie.

- Bij herinrichtingen van straten streven we ernaar om een juiste balans te vinden tussen de benodigde ruimte, bebouwing, beplanting, wateropvang en financiële middelen. Het aanbrengen van meer groen biedt zo zijn voordeel in het proces klimaatadaptatie en de diversiteit in onze flora en fauna. Door diversiteit aan te bieden ontstaat er ook een beter klimaat om het voorkomen en het natuurlijk bestrijden van ziekten en plagen.
- Meer inzetten op het verbeteren van de aanwezige voedingsbodem/bodemleven van heesters en bomen door gebruik te maken van ecologische meststoffen. Met deze methode kunnen we ook de tekorten in de bodem aanvullen en zo de ongewenste onkruiden onderdrukken. Als voorbeeld kunnen we de Heermoes(kattenstaart) aangeven die als wortelonkruid goed gedijt onder deze tekorten, maar met de aanvulling hiervan in een natuurlijk proces drastisch zal reduceren. Door het verbeteren van het bodemleven zal ook de opname van water en het transporteren van zuurstof verbeteren wat dan ook weer ten goede komt aan de kwaliteit van de beplanting.

Aanpassingen in het maaibeheer geven ecologische waarde aan grasvelden

Ecologisch erg interessante (losse)haag

Diversiteit in planten- en diersoorten moet zoveel mogelijk gestimuleerd worden

Grasvegetatie IJzendijke

Waardevolle leefomgeving

Een waardevolle leefomgeving kan men omschrijven als een beleving door de gebruiker, maar ook als een stukje kapitaalgoed voor de beherende instantie. De groene openbare ruimte en gezonde bomen dragen wezenlijk bij aan de integrale opgaven op het gebied van klimaatadaptatie, biodiversiteit en een waardevolle leefomgeving.

Bomen hebben tijd nodig om tot wasdom te komen en ze vertegenwoordigen een bepaalde investering en leveren daarvoor essentiële (ecosysteem)diensten. Om die diensten te kunnen leveren en te behouden moet worden geïnvesteerd in:

- Goede bomenontwerpen, in de stedelijke omgeving soms technisch complex en hoogstaand.
- Aanleg van een goede en voldoende ruime boven- en ondergrondse groeiplaats.
- Hoogwaardig en gezond plantmateriaal.
- Vakkundige boombeheer- en onderhoudswerkzaamheden.
- Controles in het kader van boomveiligheid en -onderhoud.
- Toezicht en handhaving, voorkomen van schade aan boom of groeiplaats.
- Plaaigbestrijding (bijvoorbeeld eikenprocessierups).
- Indien nodig onderzoek naar houdbaarheid en inpassingsmogelijkheden bij herinrichting of evenementen (Bomen Effect Analyse, BEA).

Waar de meeste elementen in de buitenruimte hun hoogste (nieuw)waarde kennen na aanleg, gaan heesters en bomen met de jaren juist steeds meer opleveren. Zo besparen bomen op kosten voor technische waterberging, riolering, koelte en luchtfiltering, dragen ze bij aan woongenot en gezondheid, zijn ze van nature circulair en faciliteren ze CO₂-opslag. Investeren in bomen en hun groeiplaats levert daarom vaak een besparing op voor andere disciplines (zie Figuur 12). Het 'hard' maken van al deze waarden was lange tijd lastig. Dankzij de ontwikkelingen van dataregistratie en actueel digitaal kaartmateriaal kunnen deze baten steeds beter inzichtelijk worden gemaakt. Zo kan worden bepaald wat de mogelijke besparing is op het uitbreiden van het rioolstelsel door de inzet van open groeiplaatsen; en kan de gemeente meer CO₂ vastleggen door de omloop van bomen te verlengen (oudere bomen leggen meer en langer CO₂ vast). Met andere woorden elke liter water wat niet via het rioolstelsel moet worden afgevoerd kan besparing opleveren in de te kiezen diameter buis en de inhoud van een mogelijk bergbezinkbassin. Zelfs besparingen op zorgkosten kunnen aan bomen en planten worden toegeschreven). Wel dient er ook oog te zijn voor de veiligheid als weersomstandigheden tot vallende takken leiden dient er tot vervanging te worden overgegaan.

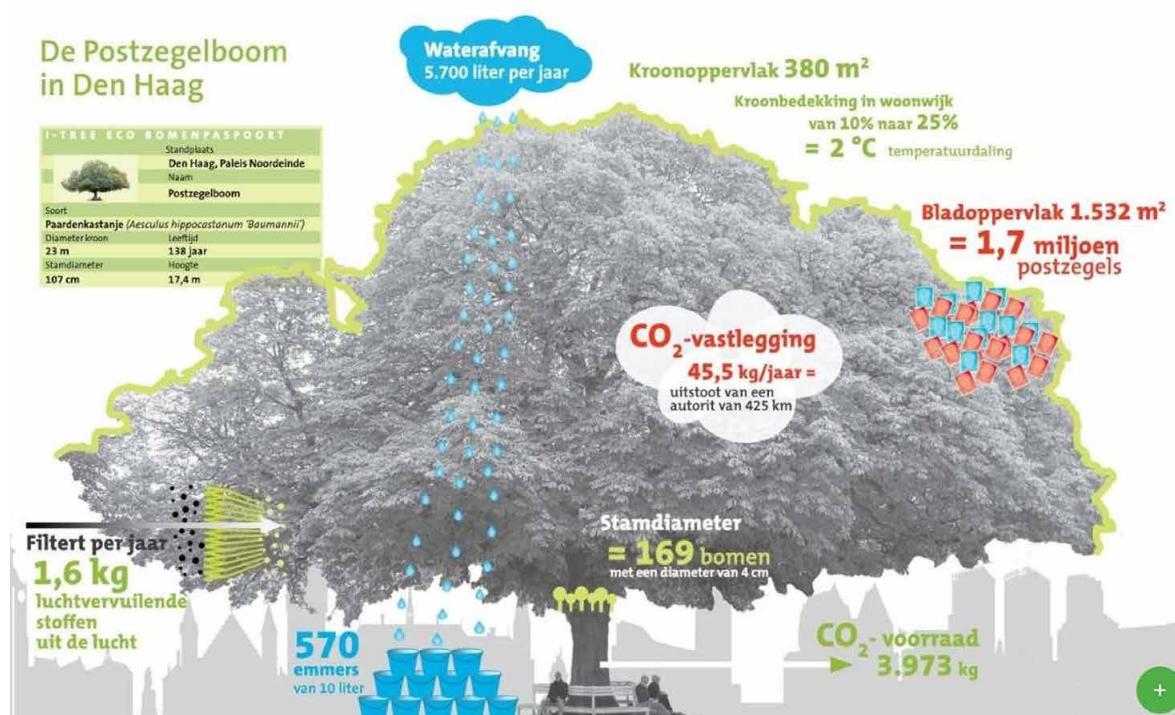
Investeren in een waardevolle leefomgeving

Eind jaren 90 en in de begin jaren van dit millennium, is door onze levenswijze en de opkomst van de beschikbare materialen de leefomgeving steeds meer versteend en is de kwaliteit ervan op veel plaatsen afgenomen. Met onder andere de vaststelling van de nieuwe omgevingswet, wordt de leefomgeving als één integraal plaatje beschouwd en geoptimaliseerd. Bij het (her)verdelen van de schaarse beschikbare ruimte zal steeds moeten worden afgewogen hoe het beste eindresultaat kan worden bereikt. Zinvol investeren in de schaarse ruimte is het uitgangspunt, waarbij heesters en bomen standaard aan kwaliteitseisen worden getoetst en de vele baten van heesters en bomen op de juiste wijze worden meegewogen. Nu bij de herinrichting van de openbare ruimte integraal moet worden gewerkt, is het van belang die integrale waarden van deze groen elementen beter zichtbaar te maken (bomenbalans). Zowel de aanwezige waarde van bestaande oudere bomen als de toekomstige waarde van nieuwe aanplant moet tastbaar worden weergegeven bij projectontwikkeling, herinrichting, renovatie en beheer. Op die manier wordt de waarde van heesters en bomen inzichtelijk en kunnen goede afwegingen worden gemaakt.

Om de monetaire waarden te berekenen zijn diverse modellen in ontwikkeling. Steeds meer gemeenten hanteren deze om in hun beleid die waarden te concretiseren. Voorbeelden van modellen zijn i-Tree (VHG/ Stadswerk e.a.) en TEEB-stad (Verenigde Naties/ RIVM e.a.). Beide methoden drukken de maatschappelijke waarden – de baten van bomen – uit.

Voorbeeld i-Tree

i-Tree koppelt de waarde van een boom aan de boomgrootte en het bladoppervlak, werkt op boomniveau en kan worden gekoppeld aan het gemeentelijke beheersysteem, als dit de daarvoor benodigde data bevat (daarmee kunnen bijvoorbeeld de kroonprojectie en het bladoppervlak worden berekend). Bij renovaties, herinrichting of beheer kan daarmee aan bomen een bepaald gewicht worden toegekend. De afweging voor behoud, beheer, verplanten of vervangen kan op deze wijze beter worden gemaakt.

Ontwikkelingen Waardevolle leefomgeving

- Groenblauwe structuren zullen vaker worden aangewezen als drager van de leefomgeving (meer bomen in aaneengesloten structuren).
- Verlegging focus van volledige bestrating naar multifunctionele (waterdoorlatende) bestrating waar mogelijk.
- Meer maatwerk bij inrichting: Per wijk zal de betrokkenheid van en invulling door inwoners verschillen.
- Inzet op verhogen kwaliteit en hoeveelheid groen in groenarme en/of aandachtswijken: Bomen en groen kunnen hier de kwaliteit en omgevingswaarde het meest verhogen.

Natuurwetgeving

Werken conform gedragscode, opstellen leidraad en natuurwaardenkaart

Sinds 2017 is de Wet natuurbescherming van kracht. In deze wet is de bescherming van natuurgebieden, en plant- en diersoorten geregeld. In de Wet natuurbescherming is de provincie het bevoegd gezag. Provincie Zeeland heeft een aantal beleidsregels vastgesteld. De wet maakt het voor provincies mogelijk een vrijstellingsregeling op te stellen, waardoor voor sommige soorten geen ontheffing (voor onderhoudswerkzaamheden binnen de openbare ruimte) meer hoeft te worden aangevraagd. Bescherming is gericht op de gunstige staat van instandhouding van populaties. De gunstige staat van instandhouding is een voorwaarde voor het verkrijgen van een eventuele ontheffing bij overtreding van verbodsbepalingen. Met het intreden van de Omgevingswet gaat de Wet natuurbescherming op in de Omgevingswet. Inhoudelijk zal dit geen wezenlijke wijzigingen tot gevolg hebben.

Bij de uitvoering van werkzaamheden kan bij risico op overtreding van de wet worden gewerkt volgens de Gedragscode soortenbescherming voor gemeenten voor Ruimtelijke ontwikkeling of inrichting en Bestendig beheer of onderhoud. Werken volgens een gedragscode voorkomt dat voor iedere afzonderlijke handeling (flora- en fauna)onderzoek uitgevoerd moet worden en/of een ontheffing moet worden aangevraagd. Werken conform deze gedragscodes vereist enkele hulpmiddelen, namelijk een leidraad en natuurgegevens.

Leidraad: De taken en verantwoordelijkheden van de opdrachtgever en opdrachtnemer zijn beschreven in relatie tot een zorgvuldige werkwijze voor de bescherming van flora en fauna. Daarbij komen de verschillende fasen in een project/werk aan bod, zoals werkvoorbereiding, aanbesteding en uitvoering, inventarisatie en registratie en gegevensbeheer.

Natuurgegevens

Gegevens over actuele natuurwaarden kunnen worden opgevraagd bij de NDFF: De Nationale Databank Flora en Fauna. De NDFF bundelt, uniformeert en valideert natuurgegevens in Nederland. De gegevens brengen in beeld wat in een bepaald gebied bekend is over het voorkomen van planten- en diersoorten. De databank wordt continu aangevuld met nieuwe natuurgegevens. De NDFF wordt in de organisatie gebruikt om gegevens te verzamelen ten behoeve van diverse projecten. Deze gegevens bieden de basisinformatie om zorgvuldig te kunnen handelen en aannemers en eigen dienst te informeren. Het is daarmee een belangrijk instrument om de werkzaamheden op de betreffende locaties af te stemmen op de aanwezige beschermde flora en fauna. Ook bij ruimtelijke ontwikkelingen (bijv. bij de beoordeling van omgevingsvergunningen) is deze informatie zeer waardevol. Naast de gegevens van de NDFF worden indien nodig eventueel een aanvullende veldinventarisatie uitgevoerd (door een deskundig ecoloog, lokale vrijwilligers of natuurvereniging).

Kennis van zaken

Kennis van zaken voorkomt overtreding van wetgeving. Het invullen en borgen van de wettelijke soortbescherming en het daaruit voortkomende zorgvuldig handelen vereist een bepaalde deskundigheid van betrokkenen.

Er is sprake van twee typen deskundigheid:

- Verzamelen soortinformatie: zorgvuldig inventariseren.
- Voorbereiden en realiseren werkzaamheden: zorgvuldig handelen

De Rijksoverheid stelt eisen aan een ecologisch deskundige. De gedragscode voor soortenbescherming voor gemeenten van de Vereniging Stadswerk heeft een uitwerking gemaakt ten behoeve van de borging van de deskundigheid. De Vereniging Stadswerk heeft de deskundigheid opgedeeld in twee typen:

- Inventariseren
- Zorgvuldig handelen

Voor de borging van deze deskundigheid heeft Stadswerk een standaard curriculum ontwikkeld voor:

- Flora - en faunacontroleur
- Flora - en fauna inspecteur

De vereiste opleidingsniveaus zijn in de gemeente Sluis aanwezig of zijn in het opleidingsplan opgenomen voor komend jaar (werkvoorbereiders).

2.2.4 Renovatie en integrale projecten

Beplanting heeft een levenscyclus van 25 tot 40 jaar (meeste beheergroepen 25 tot 30 jaar). Om deze cyclus volledig te doorlopen is passend beheer nodig. Indien geen passend beheer wordt toegepast is de levenscyclus korter. Ook externe factoren kunnen ervoor zorgen dat de levensduur van de beplanting afneemt:

- Intensief gebruik van gazon of speelterreinen
- Vandalisme en vernieling
- Ziektes en plagen
- Veranderend gebruik van de openbare ruimte waardoor het groen niet meer de gewenste functie vervult.
- Weersomstandigheden
- Strooizout
- Bestrijdingsmiddelen (tot en met 2017)

Als gevolg van deze factoren en/of na de levenscyclus van beplanting is vervanging van een kleine deel van het areaal jaarlijks noodzakelijk.

Theoretische vervangingswaarde

Door jaarlijks budget te reserveren kan het vervangen van het groen planmatig worden uitgevoerd. Door tijdig te vervangen komen gevaarlijke situaties en verwaarlozing van bomen en/of beplanting niet voor. Het reserveren van jaarlijks budget voor vervangingen heeft de volgende voordelen:

- Instandhouding van de groenstructuur wordt verzekerd;
- Kleine vervangingen kunnen ad-hoc uitgevoerd worden zonder omslachtige budgetaanvragen;
- Onverwachte kosten door vervanging blijven uit (geen achterstanden);
- Door geleidelijke vervanging worden grote eenmalige uitgaven voorkomen;
- Door tijdige vervanging worden buitensporige beheerkosten voorkomen.

De jaarlijkse totale kosten voor vervanging van beplanting kunnen op basis van een aantal uitgangspunten theoretisch bepaald worden. Per beheergroep wordt op basis van areaal, gemiddelde levensduur en een gemiddelde eenheidsprijs voor vervanging een inschatting gemaakt van het jaarlijks benodigde vervangingsbudget. Door de evenwichtige leeftijdsopbouw van het gehele groen areaal (bomen, grassen, beplanting en hagen), zullen geen grote vervangingspieken voorkomen.

Een overzicht van de jaarlijkse kosten per beheergroep vindt u in de tabel op de volgende pagina.

Beheergroep		Areaal	Eenh	Levens- duur (jaar)	Vervan- ginskos- ten	Theoretische vervangings- waarde	Jaarkosten
Bomen	Bomen in bepl	4006	st	80	€ 520,00	€ 2.083.120,00	€ 26.039,00
	Bomen in grasvegetatie	6215	st	80	€ 520,00	€ 3.231.800,00	€ 40.397,50
	Bomen in verharding	794	st	40	€ 920,00	€ 730.480,00	€ 18.262,00
	Bomen in boomroosters	77	st	40	€ 920,00	€ 70.840,00	€ 1.771,00
	Knotbomen in bepl	403	st	60	€ 680,00	€ 274.040,00	€ 4.567,33
	Knotbomen in grasvegetatie	1964	st	60	€ 680,00	€ 1.335.520,00	€ 22.258,67
	Knotbomen in verharding	96	st	40	€ 1.080,00	€ 103.680,00	€ 2.592,00
	Knotbomen in boomroosters	6	st	40	€ 1.080,00	€ 6.480,00	€ 162,00
	Leibomen in bepl	463	st	60	€ 680,00	€ 314.840,00	€ 5.247,33
	Leibomen in grasvegetatie	127	st	60	€ 680,00	€ 86.360,00	€ 1.439,33
	Leibomen in verharding	154	st	60	€ 1.080,00	€ 166.320,00	€ 2.772,00
Subtotaal						€ 8.403.480,00	€ 125.508,17
Grassen	Gazon	901347	m2	40	€ 0,78	€ 703.051,03	€ 17.576,28
	Gazon talud	18861	m2	40	€ 0,78	€ 14.711,60	€ 367,79
	Recreatief gras	25158	m2	40	€ 0,78	€ 19.623,62	€ 490,59
	Schraal gras 1x/jaar maaien/afvoeren	101689	m2	40	€ 0,55	€ 55.928,90	€ 1.398,22
	Schraal gras 1x/jaar maaien/afvoeren talud	30395	m2	40	€ 0,55	€ 16.716,98	€ 417,92
	Ruw gras 2x/jaar maaien	335530	m2	40	€ 0,55	€ 184.541,51	€ 4.613,54
	Ruw gras 2x/jaar maaien talud	89355	m2	40	€ 0,55	€ 49.145,16	€ 1.228,63
	Ruw gras 3x/jaar maaien	3157	m2	40	€ 0,55	€ 1.736,60	€ 43,42
	Ruw gras 4x/jaar maaien	34642	m2	40	€ 0,55	€ 19.053,01	€ 476,33
	Ruw gras 6x/jaar maaien	1415	m2	40	€ 0,55	€ 778,21	€ 19,46
	Ruw gras 6x/jaar maaien	3408	m2	40	€ 0,55	€ 1.874,49	€ 46,86
	Begrazing	148546	m2	40	€ 0,55	€ 81.700,09	€ 2.042,50
Subtotaal						€ 1.148.861,22	€ 28.721,53
Beplantingen	Heesters	55883	m2	30	€ 20,00	€ 1.117.660,00	€ 37.255,33
	Bodembedekkende sierheesters	35346	m2	30	€ 23,00	€ 812.958,00	€ 27.098,60
	Bosplantsoen	312368	m2	50	€ 5,00	€ 1.561.838,90	€ 31.236,78
	Vaste planten(incl wisselperken)	12910	m2	15	€ 31,00	€ 400.210,00	€ 26.680,67
	Rozen	2079	m2	30	€ 20,00	€ 41.580,00	€ 1.386,00
	Bos	80852	m2	50	€ 5,00	€ 404.261,25	€ 8.085,23
Subtotaal						€ 4.338.508,15	€ 131.742,60
Hagen	Blokhagen	25502	m2	30	€ 34,00	€ 867.078,20	€ 28.902,61
	Geschoren hagen	30364	m1	30	€ 34,00	€ 1.032.359,00	€ 34.411,97
	Losse hagen	941	m1	30	€ 34,00	€ 32.003,52	€ 1.066,78
Subtotaal						€ 1.931.440,72	€ 64.381,36
Totaal Renovatie groen						€ 15.822.290,09	€ 350.353,66

2.3 Boombeleid

2.3.1 Richtlijnen voor aanplant van bomen

De duurzaamheid van een boom wordt voor een belangrijk deel bepaald door de manier waarop bij aanplant rekening is gehouden met de toekomstige grootte van de boom versus de plantplaats, de beschikbare ruimte en de juiste soortkeuze. Doordat bomen pas na jaren uitgroeien tot hun uiteindelijke omvang, worden de gevolgen van 'verkeerde' keuzes pas later duidelijk, in de volwassen fase van de boom. In de kernen van de gemeente Sluis leidt een tekort aan ondergrondse groeiruimte tot situaties waar overlast door wortelopdruk ontstaat. Door wortelkap en het herstraten van verharding kunnen deze locaties (tijdelijk) aangepakt worden. Dit vergt de nodige (financiële) inspanning en is altijd slechts een tijdelijke oplossing. Doordat de maatregel structureel opnieuw moeten worden uitgevoerd, gaat in veel gevallen door het verwijderen van wortels ook de levensverwachting van de boom achteruit. Daarom dient de boomkeuze al bij aanplant afgestemd te worden op de groeiplaats.

De gemeente Sluis wil in het tijdspad van dit beheerplan de inrichtingseisen implementeren die zijn vastgelegd in het Handboek Bomen van het Norm Instituut Bomen. Dit handboek dient dan als leidraad voor de gemeente tijdens renovaties en reconstructies, maar kan ook als programma van eisen aangeleverd worden richting projectontwikkelaars. Het intekenen van de eindfase van de boom in het ontwerp is bijvoorbeeld één van deze eisen. Zo is direct duidelijk of de uiteindelijke omvang van de boom past op de betreffende locatie. Tevens krijgen bewoners tijdens de ontwerpfase een beter beeld van het uiteindelijke beeld.

Actiepunten:

- Het van toepassing verklaren Handboek Bomen 2018 van het Norminstituut Bomen.

2.3.2 Klachten rondom bomen

Bomen hebben een positieve invloed op de leefomgeving. Bewoners ervaren echter ook overlast van de gemeentelijke bomen. Voor de gemeente is het daarom belangrijk adequaat met klachten ten aanzien van bomen om te gaan. Enerzijds betekent dit dat de gemeente klachten behandelt en een constructieve oplossing zoekt. Anderzijds betekent dit dat de gemeente consequent met de klachten omgaat, zodat alle inwoners gelijk worden behandeld.

Voor de omgang met klachten en meldingen zijn de volgende vragen van belang in de afweging voor het zoeken naar een passende oplossing ervoor:

- Welke type klacht betreft het?
- Zijn er bepaalde locaties waar veel over wordt geklaagd?
- Komen de klachten voort uit daadwerkelijk "onbeheerbare" probleemlocaties of worden deze vooral veroorzaakt door gebrekkige communicatie (voorlichting) over het beheer?
- Is het uitgangspunt bij het oplossen van klachten altijd het behoud van de boom of dient de status (waarde) van de boom hierbij te worden beoordeeld?
- Hoeveel tijd en geld kost het afhandelen van de klachten en meldingen?

In bijlage I is een beslisschema bijgevoegd voor de omgang met verschillende klachten en meldingen. Hierin is onderscheid gemaakt tussen de verschillende situaties en de status van de bomen binnen de gemeente.

2.3.3 Ziekte en aantastingen

Ziekten en aantastingen in bomen zijn de laatste 2 decennia een steeds belangrijker thema geworden binnen het bomenbeheer. Enerzijds komt dit doordat het belang van bomen (maar ook van een veilig ruimtegebruik) steeds meer wordt onderkend. Anderzijds duiken door internationale handel en het veranderende klimaat steeds meer ziekten en aantastingen op in Nederland. Vrijwel bij elke boomsoort is tegenwoordig een ziekte en/of aantasting die ofwel ontsierend, dan wel overlast gevend of in het ergste geval dodelijk is voor de boom. Het is daarom van belang dat wordt geïnventariseerd welke ziekten en aantastingen de grootste impact (kunnen) hebben op het dagelijks boombeheer.

Ziekten en aantastingen zijn grofweg op te delen in de volgende 4 categorieën, elk met eigen gevolgen voor de boom en voor de omgeving.

Veiligheid omgeving:

- Massaria (plataan, uitbreken gesteltakken)
- Kastanje bloedingsziekte (paardenkastanje, uitbreken gesteltakken)
- Watermerkziekte (wilg, dode takken takval)
- Wilgenhoutrups (wilg en populier, stabiliteit stamvoet door vraat)

Overlast

- Eikenprocessierups (zomer- en wintereiken, brandharen veroorzaken jeuk en zwelling). De eikenprocessierups is in de gemeente nog niet waargenomen.
- Luis (voornamelijk linde, plak door roetdauw)
- Bastaardsatijnrups / Bastaardsatijnvlinder: met name in de duinen, maar ook in enkele kernen aanwezig. Waar mogelijk / nodig wordt deze binnen de kernen Sluis, Cadzand en Breskens bestreden.

Ontsierend

- Kastanje mineermot (paardenkastanje, bruinverkleuring bladeren)
- Kastanje bloedingsziekte (paardenkastanje, bruine vlekken en afstervende bast)

Boombedreigend

- Iepziekte (iep, afsterven boom)
- Watermerkziekte (wilg, insterven kroon)
- Essensterfte (gewone es, afsterven takken)
- Kastanje bloedingsziekte (paardenkastanje, afsterven boom)
- Bacterievuur (aantasting van verschillende delen van de boom)

Binnen de gemeente Sluis hebben de volgende aantastingen van bomen en heesters specifieke aandacht:

- Kastanjebloedingsziekte
- Luis
- Bastaardsatijnrups / Bastaardsatijnvlinder

In bijlage II worden per aantasting de status, de specifieke aandachtspunten en de kosten beschreven.

2.4 Wegenbeleid

Bij het wegenbeheer wordt onderscheid gemaakt in de technische kwaliteit en de beeldkwaliteit. De technische kwaliteit heeft betrekking op de lange termijn. Dit is opgenomen in het wegenbeheer. Beeldkwaliteit heeft met name betrekking op het kortcyclisch onderhoud en is onderdeel van het integraal onderhoud gericht op een verzorgde openbare ruimte.

Beeldkwaliteit:

Onderhoud vindt plaats op basis van beeldkwaliteit, waarbij uitgegaan wordt van drie niveaus (conform CROW-publicatie 288). De onderhoudswerkzaamheden zijn gericht op netheid (blad en afval op verharding, onkruidgroei). Door deze systematiek ook voor verharding toe te passen wordt al het netheidsbeheer conform één systematiek uitgevoerd (zie afbeeldingen hieronder).

De onkruidbeheersing op verharding vindt sinds 2016 chemischvrij plaats. Dit voert partner Dethon uit in een samenwerking tussen de gemeenten Hulst, Terneuzen en Sluis. Bij deze werkzaamheden worden mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt ingezet. Deze onkruidbestrijdingswerkzaamheden worden gecombineerd met het vegen van de verharding, waardoor het beste resultaat behaald kan worden.

CROW heeft een algemene standaard ontworpen voor beheer op beeldkwaliteit. Deze drie afbeeldingen geven een voorbeeld van drie kwaliteitsniveaus (A, B en C). In deze afbeeldingen is het onkruidbeheer in tegelverharding zichtbaar gemaakt.

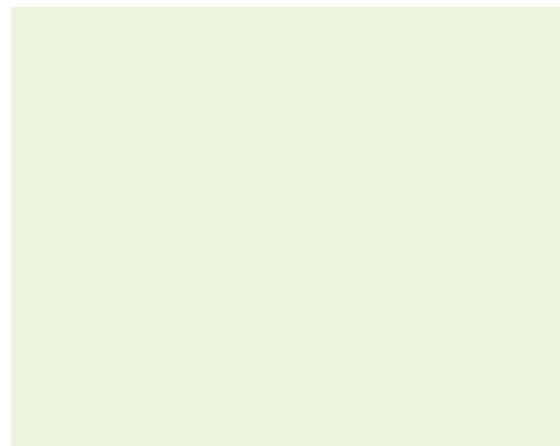
Kwaliteitsniveau A

Kwaliteitsniveau B

Kwaliteitsniveau C

2.5 Invasieve exoten

Invasieve exoten zijn planten en dieren die van nature niet in een gebied thuis horen en daarnaast schade veroorzaken aan de biodiversiteit. Deze soorten vormen de laatste jaren een steeds groter probleem. In de gemeente Sluis steken Japanse duizendknoop en Reuzenberenklauw steeds meer de kop op. Komende jaren wordt actief ingezet op het beheersen en bestrijden van deze soorten. Hiervoor worden diverse methoden toegepast. Welke methoden wordt toegepast hangt per locatie sterk af van de situatie zoals de omgeving en de omvang van de beplanting.

2.6 Jacobskruiskruid

Jacobskruiskruid is een algemene soort die in heel Nederland voorkomt. Het Basisrapport voor Rode Lijst vaatplanten 2012 dat in 2015 is gepubliceerd, laat zien dat de verspreiding van de soort is toegenomen sinds 1950. Wetenschappers vermoeden dat de massale bloei en toename van dit jaar te maken heeft met de droge zomers van de afgelopen jaren. Hierdoor zijn meer open plekken ontstaan in bermen, waar een pionierssoort als jacobskruiskruid gebruik van maakt. Ook kan het zijn dat de soort, door veranderd maaibeheer ten gunste van de biodiversiteit, vaker bloeiend wordt waargenomen. De toename van de soort wordt volgens wetenschappers verklaard door een combinatie van verschillende factoren. Jacobskruiskruid heeft zich voornamelijk op eigen kracht verspreid.

Jacobskruiskruid is een inheemse soort die van nature in Nederland thuishoort en zeer waardevol is voor de Nederlandse biodiversiteit. Er zijn meer dan 150 Nederlandse soorten insecten bekend die de plant gebruiken als voedselplant, waaronder meerdere Rode Lijst-soorten. Naast de functie als voedselleverancier is jacobskruiskruid ook voor meer dan 30 soorten de plant die wordt gebruikt voor de voortplanting (waardplant).

Jacobskruiskruid produceert zogenaamde pyrrolizidine alkaloïden (PA's), net als een groot aantal andere inheemse plantensoorten. PA's zijn niet direct giftig, maar worden omgezet in giftige pyrrolen in de lever. PA's zitten in de hele plant, met de hoogste concentratie in de bloemen. In het veld wordt jacobskruiskruid niet gegeten door grazende dieren vanwege de bittere smaak. In gekuild gras en hooi verliest het de bittere smaak waardoor dieren het toch kunnen binnenkrijgen. Pyrrolen tasten de lever aan, zowel door het eten van veel planten in korte tijd (acute vergiftiging) als door het eten van kleinere hoeveelheden gedurende een langere periode (chronische vergiftiging). Jacobskruiskruid kan vooral gevonden worden in de duinen, (natuur)weides, zandige wegbermen, dijken of andere (natuur)gebieden met een zandige, voedselarme en meestal droge ondergrond.

Een verbod op het in bloei laten komen van jacobskruiskruid lijkt onbegonnen werk. In tegenstelling tot de akkerdistel is jacobskruiskruid geen storingsplant en komt hij in veel binnen de gemeente grenzen in verschillende vegetatietypen voor. In bijna alle wegbermen, min of meer natuurlijk beheerde graslanden/gazons en natuurlijke vegetaties komt de plant voor. Het ter bestrijding van jacobskruiskruid maaien van al die terreinen zal tot een kostenpost leiden. Ondanks dit arbeidsintensieve proces en bijbehorende kosten, wil de Gemeente Sluis hier toch proactief instaan en de eigenpercelen in juli maaien om verspreiding via zaad te voorkomen c.q. te reduceren. Mede door deze actie, proberen we de onkosten te verlagen voor de terreinbeheerder die afhankelijk is van het perceel voor begrazing en of verzamelen van hooi.

3. Aandachtspunten openbare ruimte

3.1 Zorgplicht en boombeheer

3.1.1 *Zorgplicht en bomen*

De boomeigenaar is volgens de Nederlandse wetgeving verantwoordelijk voor het voldoende zorg besteden aan zijn bomenbestand. Deze zorgplicht rust in de praktijk op drie pijlers:

- Boomverzorging: De boomeigenaar dient zijn bomen structureel, professioneel en met regelmaat te beheren, zodat de kans op ongevallen (naar alle redelijkheid) kan worden verkleind.
- Boomcontrole: Naast de boomverzorging dienen bomen regulier te worden geïnspecteerd op veiligheid. Hierbij worden visueel alle relevante gebreken geïnventariseerd en worden passende boomverzorgende maatregelen uitgevoerd. Eventueel dient een boom nader te worden onderzocht. De benodigde inspectiefrequentie is niet wettelijk vastgelegd maar dient te worden afgestemd op het bomenbestand en de gevaarstelling van de boom.
- Registratie: Als laatste is het voor de boomeigenaar niet alleen van belang dat hij zorgvuldig onderhoud pleegt en zijn bomen controleert op veiligheid, maar dat hij ook een goede schriftelijke of digitale registratie heeft waaruit blijkt dat hij aan zijn zorgplicht heeft voldaan.

Voor de uitvoering van de boomcontrole (VTA inspectie) worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Bomen met een normale gevaarstelling worden eens per 3 – 5 jaar gecontroleerd
- Bomen met een verhoogde gevaarstelling (volwassen bomen langs doorgaande wegen) en attentiebomen worden jaarlijks gecontroleerd
- Registratie van de inspectie vindt plaats in een vernieuwd beheerprogramma. De onderhoudstoestand (beeld / achterstallig / verwaarloosd) is het uitgangspunt voor het opstellen van een accuraat maatregelenplan. Hierdoor sturen we op nut en noodzaak, waardoor efficiënt onderhoud plaats kan vinden.
- De inspectiecyclus en de onderhoudscyclus zijn op elkaar afgestemd.

3.1.2 *Boomonderhoud*

Structureel en professioneel uitgevoerd boomonderhoud is van groot belang voor een duurzaam bomenbestand. Door goed uitgevoerd onderhoud wordt:

- De veiligheid van het bomenbestand verhoogd;
- Het aantal klachten verminderd;
- De levensduur van de boom verlengd;
- Schade voorkomen;
- De voorspelbaarheid van de onderhoudskosten verhoogd.

Goed boomonderhoud houdt in:

- Professioneel uitgevoerd;
- Tijdig uitgevoerd;
- Periodiek / cyclisch uitgevoerd.

Jonge bomen hebben begeleidingssnoei nodig

Bij volwassen bomen is onderhoudssnoei van toepassing

3.1.3 Snoeionderhoud

Binnen boomonderhoud worden grofweg 2 verschillende snoeifasen onderscheiden. Hierbij zijn zowel de omgeving van de boom als de levensfase van de boom van belang.

Begeleidingssnoei (circa 4750 bomen)

Bij begeleidingssnoei ligt de prioriteit bij het verwijderen van takken of vertakkingspatronen die problemen geven voor de ontwikkeling van een goede (takvrije) stam en een stabiele kroon.

Belangrijk is dat er tijdig wordt begonnen met begeleidingssnoei en dat deze regulier wordt uitgevoerd, zodat snoeiwonden klein blijven en zich geen noodgroei (waterlot) vormt. Doordat per keer weinig wordt gesnoeid, is het noodzakelijk met een hogere frequentie te snoeien en zodoende ook toekomstige problemen tijdig te signaleren. Een cyclus van eens per 2-3 jaar begeleidingssnoei is aan te bevelen.

Onderhoudssnoei (circa 8.900 bomen)

Onderhoudssnoei wordt toegepast als het eindbeeld is bereikt. De bomen verkeren dan doorgaans in de volwassen- of veterane fase. De blijvende kroon is reeds gevormd en de nadruk ligt dan ook op het verwijderen en/of corrigeren van nieuw gevormde probleemtakken. Een cyclus van eens per 4 - 5 jaar onderhoudssnoei is aan te bevelen.

3.1.4 Onderhoudsplanung

Het is van belang dat het boomonderhoud zodanig wordt uitgevoerd dat bomen hun volwassen leeftijd kunnen bereiken, zonder overlast te veroorzaken. Hiervoor is een adequaat snoeibeheer noodzakelijk dat is gebaseerd op de onderhoudsbehoefte van de boom. Door bomen volgens een vaste cyclus te snoeien worden achterstanden voorkomen, worden kosten voorspelbaar en is het boomonderhoud in grote mate planmatig te organiseren.

Voor het boomonderhoud beschikt de gemeente op dit moment nog niet over een contract waarmee dit voor meerdere jaren aan één partij is gegund. Omdat dit zowel organisatorisch als financieel voordeel biedt, gaat de gemeente de komende jaren een contract opstellen. Een aantal aspecten zijn bepalend voor de wijze waarop dit contract vormgegeven wordt:

- **Regie:** Wil de gemeente mede bepalen wanneer wat gesnoeid wordt, of ligt deze verantwoordelijkheid bij de opdrachtnemer?
- **Werkzaamheden:** Welke werkzaamheden wil de gemeente in de markt zetten binnen het contract?

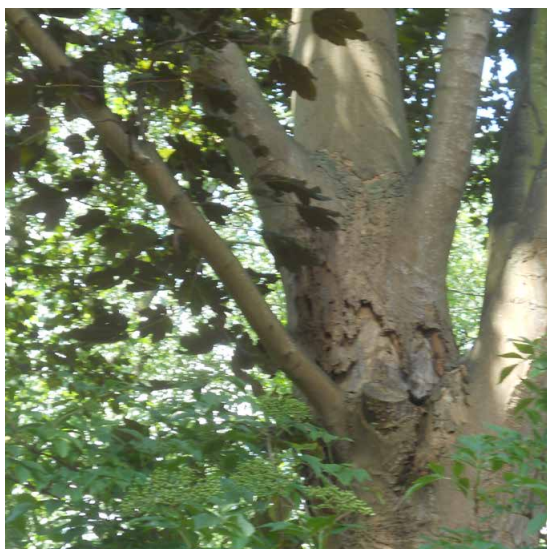
Een definitief antwoord op bovenstaande vragen moet nog bepaald worden. Afhankelijk van de afweging kan gekozen worden tussen:

RAW-raamovereenkomst

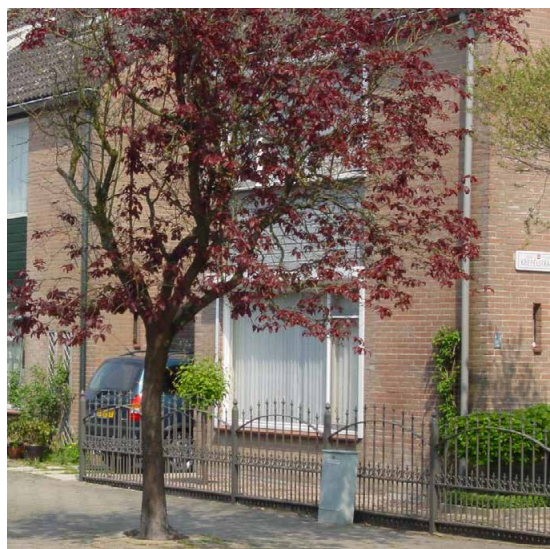
Met een raamovereenkomst houdt u regie en kunt u afhankelijk van de resultaten uit de boomveiligheidscontrole sturen op uitvoering van werkzaamheden. Daarbij heeft u onafhankelijk van de hoeveelheid uit te voeren werk vaste prijsafspraken voor elke werkzaamheid. De aannemer reikt deze prijzen bij inschrijving namelijk per werkhandeling aan. Zo kunt u ook flexibel omgaan met verrekening van meer- en minderwerk van de daadwerkelijk uitgevoerde werkzaamheden. Tevens biedt een raamovereenkomst u de mogelijkheid pieken af te vlakken / verschuiven, waardoor binnen de gesteld budgetruimte gewerkt kan worden.

Verantwoordelijkheid bij de aannemer

Bepaalde contractvormen leggen meer verantwoordelijkheid bij de aannemer. Voor deze contractvorm geldt dat de opdrachtnemer (bij een langere looptijd) baat heeft bij kwalitatieve snoei (niet alles afraffelen, anders moet hij sneller terug, wat hem geld kost). De kwaliteit van het bomenbestand neemt hierdoor op lange termijn toe, terwijl het aantal klachten afneemt. De gemeente wordt ontzorgd.

Probleemtakken wegsnoeien

Dode en aangetaste takken horen verwijderd te worden

Voor beide vormen geldt dat zowel de visuele boomcontrole, snoeimaatregelen als aanvullende werkzaamheden in de contracten opgenomen kunnen worden.

Actiepunten:

- Opstellen contract boomonderhoud met als uitgangspunt het beter benutten van het beheerprogramma

3.2 Toepassing chemische middelen

Tot 2016 maakte de gemeente Sluis voor de onkruidbeheersing gebruik van chemische middelen met de werkzame stof glyfosaat (merknaam middel bijv. Roundup). Vanaf 31 maart 2016 is in Nederland het gebruik op verharding niet meer toegestaan. Professioneel gebruik op onverharde terreinen is vanaf 1 november 2017 niet meer toegestaan.

Inmiddels zijn diverse chemischvrije methoden voor onkruidbeheersing op verharding mogelijk. De gemeente Sluis heeft in samenwerking met de buurgemeenten Hulst en Terneuzen gekozen voor de methoden borstelen en hete lucht. De werkzaamheden worden uitgevoerd door medewerkers die instromen vanuit de Participatiewet. Dethon zorgt voor de opleiding en begeleiding van deze medewerkers.

In beplanting is alleen aanvullende mechanische / handmatige onkruidbeheersing een optie als alternatief voor chemische bestrijding. Inmiddels vindt chemische bestrijding in beplanting zeer beperkt plaats ten

behoefte van het bestrijden van invasieve exoorten.

Naast het aanpassen van de bestrijdingsmethoden zijn ook preventieve maatregelen mogelijk:

Aanpassen huidige inrichting

Door andere materialen/ beheertypen toe te passen neemt de benodigde inzet van personeel, materieel en chemische middelen af. Een financiële inspanning voor eenmalige investeringen in inrichting / kwaliteit worden daardoor op termijn terugverdiend door voordeliger beheer. Door de omvorming van groen wordt hier al op ingespeeld, ook de inrichting van verharding kan hierop afgestemd worden.

Eisen stellen aan inrichting openbare ruimte

Door duidelijke eisen te stellen aan de inrichting van de openbare ruimte (zowel groen, verharding, verkeersborden e.d.) worden locaties waar onkruidgroei overmatige kansen krijgt voorkomen. Om de duidelijke eisen vorm te geven, zal er tijdens de looptijd van dit beheerplan groen een separaat programma van eisen worden opgesteld voor de openbare ruimte.

Veegbeheer

Door regelmatig te vegen wordt de voedingsbodem voor onkruiden over verharding weggenomen. Jaarlijks vinden circa 6 veeggrondes plaats. Markten en dergelijke worden frequenter geveegd. Door de veegwerkzaamheden af te stemmen op bijvoorbeeld het onkruidbeheer op verharding, het ruimen van blad, de maaierwerkzaamheden en het knippen van de hagen wordt voorkomen dat (afgestorven) plantaardig materiaal in de openbare ruimte achter blijft.

4. Integraal beheer

In de openbare ruimte komen verschillende inrichtingselementen voor die allemaal hun eigen specifieke onderhoud vragen. Voor het totaalbeeld van de openbare ruimte zijn de elementen echter niet los van elkaar te beoordelen. Daarom wordt in dit hoofdstuk het gewenste verzorgingsbeeld voor de totale openbare ruimte vastgelegd inclusief bijbehorend beheerregime en financiële onderbouwing.

4.1 Integraal beheer

Interne afstemming over werkzaamheden tussen verschillende disciplines is een meerwaarde bij het effectief onderhouden van de openbare ruimte. Denk bijvoorbeeld aan het knippen van hagen voordat een veegronde plaatsvindt. Op deze manier wordt snoeiafval in het straatbeeld beperkt. De verschillende vakspecialisten van de gemeente hebben regelmatig overleg over de planning van hun uit te voeren werkzaamheden en kunnen hierdoor werken beter op elkaar afstemmen. Toch is het vanuit vaktechnische achtergronden niet altijd mogelijk werkzaamheden met elkaar te combineren, vaak omdat dit ten koste gaat van de productiesnelheid.

Bij renovaties wordt echter wel zoveel mogelijk samenwerking gezocht met andere disciplines zodat de gehele openbare ruimte in één keer kan worden aangepakt. Hiermee kunnen kosten gespreid/verminderd worden en wordt de overlast voor omwonenden beperkt tot één moment.

Om deze samenwerking tussen verschillende disciplines goed te laten verlopen is een planning van de te renoveren locaties van groot belang. Elke discipline heeft voor zijn elementen een renovatielijst beschikbaar die vervolgens met elkaar worden vergeleken. Het bijhouden van deze renovatielijst is essentieel voor een goede afstemming van de te renoveren locaties.

4.2 Beeldkwaliteit

De gemeente vindt het belangrijk dat gebieden met dezelfde functie (woonwijken, centrumgebieden, bedrijventerreinen of buitengebied) in alle kernen een vergelijkbare verzorgingsbeeld hebben. Omdat een plantsoen in het ene centrum sneller vervuult dan in een ander centrum, wil de gemeente dat het onderhoud plaatsvindt naar behoefte.

Beeldgericht beheer

Bij beeldgericht werken staan niet de werkzaamheden centraal, maar het resultaat van de werkzaamheden. Het gewenste resultaat is vastgelegd, de werkzaamheden zijn hierop afgestemd (bij groeizaam weer frequenter onkruid bestrijden). Beeldgericht werken heeft hiermee als voordeel dat de beeldkwaliteit van de openbare ruimte meer continu is, pieken en dalen zoals bij frequentiegericht beheer (vaste frequentie per jaar per werkzaamheid) komen niet voor.

Integrale beheercatalogus

Om te bepalen wanneer het verzorgingsbeeld behaald/niet meer behaald wordt, zijn in de *“Integrale beheercatalogus gemeente Sluis”* de kwaliteitsniveaus (A, B en C) omschreven. Bij elke beheergroep zijn per kwaliteitsniveau normen en eisen aangegeven waaraan het element moet voldoen. Het beheer dat nodig is om het gewenste beeld te behalen wordt omschreven in beeld- en werkhandelingen, bijvoorbeeld maximale hoogte van onkruid is 30 centimeter of het knippen met een scherpe snede.

Handleiding integrale beheercatalogus

De integrale beheercatalogus wordt voor verschillende doeleinden ingezet. Allereerst natuurlijk bij de uitvoering van het beheer door de eigen dienst of aannemer. Daarnaast is de catalogus een middel in de communicatie met politiek en burgers.

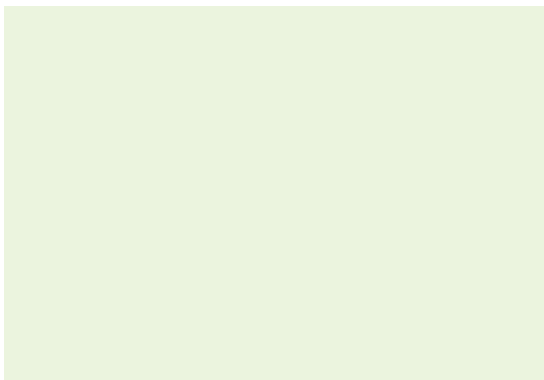
Voorbeeld kwaliteitsniveau A, stamopschot en worteluitlopers

Voorbeeld kwaliteitsniveau B, stamopschot en worteluitlopers

Voorbeeld kwaliteitsniveau C, stamopschot en worteluitlopers

Uitvoering beheer: Voor de uitvoering van het beheer volgens de kwaliteitsniveaus, zijn de beeldnormen uit de beheercatalogus 1 op 1 vertaald naar een RAW beeldbestek of prestatiebestek. De gemeente kan dan zowel met de eigen dienst als met aannemers afspraken maken over het beheer van de openbare ruimte. Vervolgens bepaalt de uitvoerende partij zelf wanneer en hoe bepaalde werkzaamheden uitgevoerd worden om het gewenste beeld te bereiken. Dit kan bijvoorbeeld betekenen dat in een warme zomer 6 keer geschoffeld wordt, terwijl in een regenachtige zomer wel 10 keer geschoffeld moet worden om hetzelfde resultaat te bereiken.

Communicatie met politiek en burgers: Het in een beeld verwoorden van de kwaliteitsniveaus geeft ook handvatten in de communicatie richting politiek. De integrale beheercatalogus maakt het mogelijk nog duidelijkere afspraken te maken over het te verwachten verzorgingsbeeld. Daarnaast kan bij een gewenste wijziging van het kwaliteitsniveau eenvoudig worden aangegeven welke gevolgen dit heeft voor het verzorgingsbeeld.

Burgers kunnen bijvoorbeeld zelf controleren of het groen in de straat aan de afgesproken beeldkwaliteit voldoet. De gemeente kan hiervoor de integrale beheercatalogus op de website plaatsen.

Begeleiding uitvoering

Tijdens de uitvoering wordt gemiddeld 1 keer per vier weken steekproefsgewijs gecontroleerd of de openbare ruimte voldoet aan het afgesproken kwaliteitsniveau.

Meetmethodiek: Om de controle uit te voeren is de openbare ruimte onderverdeeld in meetvlakken. De toezichthouder beoordeelt elke toezichtronde een aantal meetvlakken. De constateringen van de toezichthouder worden opgenomen in het gemeentelijk beheersysteem. Wanneer een van te voren bepaald percentage van het oppervlakte niet voldoet aan het gewenste kwaliteitsniveau, kan de gemeente (bij uitbestede werken) aan de uitvoerende partij een boetebedrag opleggen. In de praktijk wordt (bij uitbestede werken) de uitvoerende partij vaak gevraagd de achterstand te herstellen, zo niet wordt alsnog de boete opgelegd.

4.3 Financiële paragraaf

In deze paragraaf zijn de huidige budgetten en de benodigde middelen (afhankelijk van gewenste kwaliteit en methoden) naast elkaar gezet. De benodigde middelen zijn gebaseerd op de voorkeursvariant 2. In bijlage IV zijn in totaal drie varianten opgenomen, waarin de beeldkwaliteit in de diverse gebiedstypen varieert.

4.3.1 Onderhoudsbudgetten

Voor de diverse onderhoudswerkzaamheden zijn onderstaand de budgetten opgenomen (begroting 2022, in tabellen doorkijk naar 2022 - 2031). Vervolgens is ingegaan op het benodigd budget op basis van beleidsuitgangspunten en keuzes gewenste kwaliteit.

Groenonderhoud

Onderstaand is het budget voor het onderhoud van het groen opgenomen (incl. uren en begraaftplaatsen).

	2022	2023	2024	2025	2026
Beschikbaar budget	€ 2.302.307	€ 2.345.800	€ 2.391.050	€ 2.438.848	€ 2.485.465
(exploitatie)	2027	2028	2029	2030	2031
	€ 2.522.984	€ 2.561.104	€ 2.599.833	€ 2.639.183	€ 2.679.162

Onderstaand zijn de kosten van de 3 varianten opgenomen. De toelichting op deze bedragen treft u aan op pagina 57 en verder. De varianten gaan uit van chemischvrij beheer (door afrondingen treden kleine verschillen op met de onderstaande bedragen en de genoemde bedragen op pagina 57 en verder).

In de gemeente worden diverse nieuwe projecten gerealiseerd. Nog niet gerealiseerde projecten worden t.z.t. apart opgevoerd in de kadernota (areaaluitbreiding).

Varianten	Kosten 2022
Variant 1 Verhogen van de beeldkwaliteit op representatieve plekken (begraaftplaatsen, centra en ontsluitingswegen)	€ 2.466.676
Variant 2 Huidige beeldkwaliteit handhaven op basis van de benodigde budgetten	€ 2.305.304
Variant 3 Besparing door verlaging van de beeldkwaliteit op bedrijventerreinen	€ 2.267.959

Indien gekozen wordt voor de voorkeursvariant 2 zijn onderstaande budgetten benodigd om het groenonderhoud de komende jaren uit te voeren.

	2022	2023	2024	2025	2026
Benodigd budget (exploitatie)	€ 2.305.304	€ 2.351.331	€ 2.399.688	€ 2.450.555	€ 2.501.232
	2027	2028	2029	2030	2031
	€ 2.542.051	€ 2.583.524	€ 2.625.661	€ 2.668.471	€ 2.711.967

Onkruidbestrijding op verharding

Onderstaand is het budget voor onkruidbeheersing op verharding voor de komende jaren weergegeven.

	2022	2023	2024	2025	2026
Beschikbaar budget (exploitatie)	€ 261.000	€ 265.900	€ 270.200	€ 274.500	€ 278.900
	2027	2028	2029	2030	2031
	€ 283.362	€ 287.896	€ 292.502	€ 297.182	€ 301.937

Onkruidbestrijding op verharding wordt op dit moment chemischvrij uitgevoerd door in de samenwerking met de drie Zeeuws-Vlaamse gemeenten en Dethon vanuit de Participatiewet mensen een baan te bieden. Hiervoor is een algemene prijsafspraken gemaakt van €0,13 p/m2 (kwaliteitsniveau B) voor geheel Zeeuws Vlaanderen. Het benodigde bedrag zal tijdens dit tijdspad van het beheerplan mee fluctueren met eventuele areaaluitbreidingen.

	2022	2023	2024	2025	2026
Benodigd budget (exploitatie)	€ 260.950	€ 265.647	€ 269.897	€ 274.216	€ 278.603
	2027	2028	2029	2030	2031
	€ 283.061	€ 287.590	€ 292.191	€ 296.866	€ 301.616

Snoeionderhoud bomen

Voor het snoeionderhoud van bomen is momenteel geen specifiek budget aanwezig. Deze werkzaamheden zijn onderdeel van het renoveren van het groen. Het budget is als totaalbedrag opgenomen. Van dit totaalbedrag is € 100.000,- gereserveerd voor het onderhoud van bomen. Dit komt overeen met het benodigd budget.

	2022	2023	2024	2025	2026
Benodigd budget (exploitatie)	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000
	2027	2028	2029	2030	2031
	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000

4.3.2 Renovatie, omvorming, vervanging

Groen

Openbaar groen is aan slijtage onderhevig. Door tijdig te vervangen blijft de beeldkwaliteit op orde. Voor het renoveren van groen en het snoeionderhoud van bomen is in totaal € 446.400 gereserveerd. Hiervan is € 100.000,00 benodigd voor het snoeionderhoud. Het resterende bedrag is bestemd voor renovaties.

	2022	2023	2024	2025	2026
Beschikbaar budget (exploitatie)	€ 346.400	€ 354.900	€ 362.200	€ 369.600	€ 377.100
	2027	2028	2029	2030	2031
	€ 384.733	€ 392.489	€ 400.369	€ 408.375	€ 416.509

Theoretisch is bepaald dat voor de renovatie van het huidige groen jaarlijks een budget van €350.353 benodigd is. De onderbouwing hiervoor is weergegeven in de tabel op de pagina 32.

	2022	2023	2024	2025	2026
Benodigd budget (exploitatie)	€ 350.353	€ 358.459	€ 365.794	€ 373.247	€ 380.819
	2027	2028	2029	2030	2031
	€ 388.512	€ 396.328	€ 404.270	€ 412.338	€ 420.535

Het tekort in 2022 en de daarop volgende jaren vindt zijn oorzaak in de middelen voor renovatie groen en planmatig onderhoud bomen. Verwacht wordt dat door de verkoop van snippergroen, het te onderhouden oppervlakte groen zal afnemen en het tekort opgevangen kan worden binnen het beschikbare budget.

4.4 Samenvatting beheerregime en begroting

In de vorige paragraaf is uitgebreid ingegaan op de kosten. Op basis van deze overzichten en de varianten in het keuzedocument zijn 3 varianten / doorrekeningen in de bijlage opgenomen. Deze hebben betrekking op het groenonderhoud. U heeft de volgende keuzes:

De keuze voor één van de drie varianten is afhankelijk van de afweging tussen:

- Beeldkwaliteitsniveau A, B of C / Gewenste beeldkwaliteit
- Beeldkwaliteitsniveau B / Beschikbare budgetten

Momenteel geldt voor deze keuzemogelijkheden:

- Het gewenste beeld is vastgelegd in de beheercatalogus. Het intensiteit van het beheer is afgestemd op het te realiseren kwaliteitsniveau.
- Met de beschikbare budgetten is het uitgangspunt om kwaliteitsniveau B te realiseren.

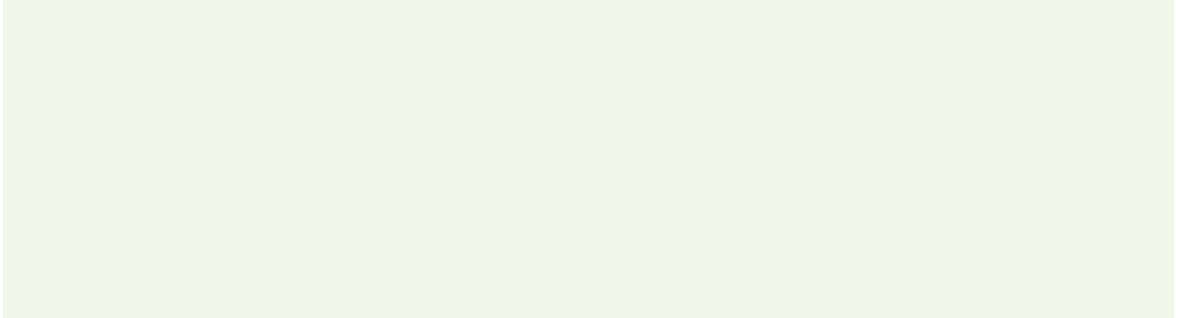
Samenvatting:

Variant 1 sluit het best aan bij het representatieve beeld dat bij de gemeente Sluis past. Hierin hebben begraafplaatsen, centra en ontsluitingswegen een hogere beeldkwaliteit. Deze variant sluit daarmee aan op de meest optimale uitstraling met oog op recreatie en cultuurhistorie. De beschikbare middelen zijn momenteel voor deze varianten niet toereikend (extra benodigd budget ca. € 161.371 ten opzichte van huidig beheer).

Variant 2 is op basis van de momenteel beschikbare/benodigde budgetten in relatie tot de huidige beeldkwaliteit het meest realistisch. De beeldkwaliteit blijft in deze variant gelijk aan het huidige beeldniveau

Variant 3 resulteert in een verlaging van de beeldkwaliteit op bedrijventerreinen. De intensiteit van het onderhoud neemt af. De beeldkwaliteit van bedrijventerreinen is minder bepalend voor de algehele uitstraling van de gemeente. Het heeft wel een nadelige uitwerking op de uitstraling van de bedrijven. Het doorvoeren van deze wijziging resulteert in een besparing van € 37.346.

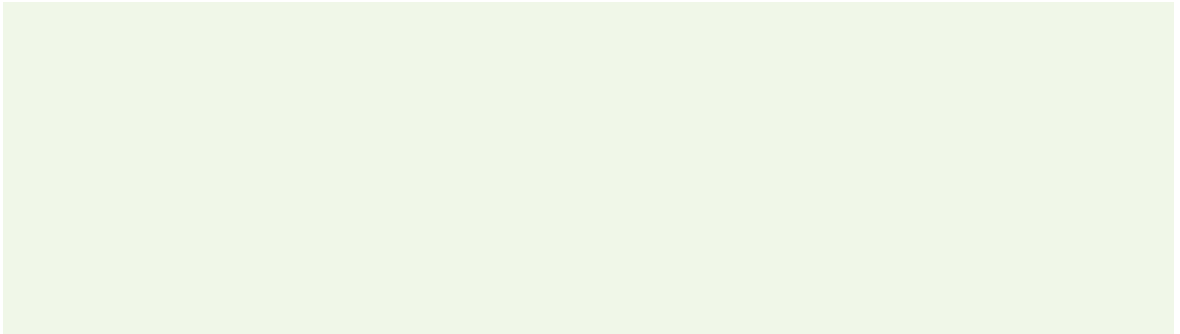
BIJLAGEN

Bijlage I

Klacht / melding	Actie bij waardevolle bomen	Actie bij bomen in structuren	Actie bij overige bomen
Bladval	Blad van verhardingen verwijderen	Blad van verhardingen verwijderen	Blad van verhardingen verwijderen
Vallen vruchten (bomen in verharding)	Extra schoonmaak verhardingen	Extra schoonmaak verhardingen	Extra schoonmaak verhardingen, bij extreme overlast bomen verwijderen
Vallende vruchten (bomen in gras/beplanting)	Niets	Niets	Niets
'Druipen' van bomen	Luisbestrijding	Luisbestrijding	Niets
Allergieklachten	Niets	Niets	Niets
Niet schadelijke insecten	Niets	Niets	Niets
Beperkte toetreding zon/ licht	Eventueel snoeimaatregelen (wanneer nuttig en verantwoord)	Eventueel snoeimaatregelen (wanneer nuttig en verantwoord)	Bij extreme overlast bomen verwijderen
Belemmering uitzicht (niet verkeerstechnisch)	Eventueel snoeimaatregelen (wanneer nuttig en verantwoord)	Eventueel snoeimaatregelen (wanneer nuttig en verantwoord)	Eventueel snoeimaatregelen (wanneer nuttig en verantwoord), bij extreme overlast bomen verwijderen
Schade door wortels (bijvoorbeeld opdruk)	Herstraten en boomtechnische maatregelen treffen (bijvoorbeeld groeiplaatsverbetering), nooit wortelkap	Wortelkap, herstraten en boomtechnische maatregelen treffen (bijvoorbeeld groeiplaatsverbetering)	Bij extreme overlast bomen verwijderen en vervangendoor een passende boomsoort
Laaghangende takken	Eventueel snoeimaatregelen (wanneer nuttig en verantwoord)	Eventueel snoeimaatregelen (wanneer nuttig en verantwoord)	Eventueel snoeimaatregelen (wanneer nuttig en verantwoord), bij extreme, niet te verhelpen overlast: boom verwijderen
Vallende takken (risico schade voorkomen aan eigendom derden)	Opruimen, snoeien	Opruimen, snoeien	Opruimen, snoeien
Schadelijke insecten	Passende maatregelen treffen	Passende maatregelen treffen	Wanneer maatregelen onevenredig duur zijn dan kan de boom worden verwijderd
Bomen groeien tegen gebouwen (risico schade voorkomen aan eigendom derden)	Eventueel snoeimaatregelen (wanneer nuttig en verantwoord)	Eventueel snoeimaatregelen (wanneer nuttig en verantwoord)	Wanneer snoeimaatregelen geen duurzame oplossing bieden: boom verwijderen
Belemmering uitzicht (verkeerstechnisch)	Snoeien	Snoeien	Snoeien
Zonnepanelen (zon wordt weggenomen)	Geen maatregelen buiten reguliere snoei	Eventueel snoeimaatregelen (wanneer nuttig en verantwoord)	Snoeimaatregelen (wanneer nuttig en verantwoord), rooien bomen in bosplantsoen bij behoud groenbeeld

Bijlage II

EIKEN PROCESSIONE RUPS

Betreffende boomsoorten: Vooral zomereik (*Quercus robur*). In mindere mate *Quercus petraea*, *Quercus rubra*, *Quercus cerris* en *Quercus frainetto*.

Status: Sinds 1991 in Nederland. Verspreiding inmiddels door geheel het land, uitgezonderd Friesland, Zeeland en Groningen. Bestrijding richt zich niet op uitroeiing, maar op het beperken van de overlast.

Juridische status: Valt niet binnen zorgplicht bomen. Boombeheerder en/of wegbeheerder kan echter aansprakelijk worden gesteld voor "onrechtmatige daad".

Status gemeente Sluis: De eikenprocessierups is nog niet waargenomen in de gemeente

Aard aantasting: Plaaginsect. Gevaar voor de volksgezondheid.

Voorgeschiedenis: De eikenprocessierups is een vlindersoort die zich noordwaarts heeft verspreid vanuit Zuid Europa. Eerst werd aangenomen dat het insect de koude winters niet kon overleven. Dit blijkt wel het geval. Sinds 2 jaar is ook bekend dat de processievlinder nesten onder de grond aan de stamvoet van eikenbomen maakt, om de nesten zowel tegen extreme kou als hitte te beschermen.

Gevolgen: De rups heeft brandharen die een allergische reactie veroorzaken. Dit kan leiden tot jeuk, pijn en tot kortademigheid bij inademen van de brandharen.

Periode overlast: Half mei tot eind juni. Doordat de haren niet verteren kan ook buiten dit seizoen overlast ontstaan.

Bestrijding: Er zijn verschillende methoden van bestrijding. Branden, zuigen en wegnemen van nesten zijn hierbij de meest gebruikten. Er kan ook met een bacteriepreparaat worden gespoten. Nadeel hiervan is dat ook rupsen van andere vlindersoorten worden aangetast. Sinds kort is er een methode waarbij nemathoden (aaltjes) worden ingezet. Deze methode bevindt zich momenteel in de testfase.

Financiële onderbouwing: Jaarlijkse bestrijding kost ca. € 7,- per boom.

PAARDENKASTANJE BLOEDINGSZIEKTE

Betreffende boomsoorten: Paardenkastanje (*Aesculus hippocastanum*). De "Baumannii" variant wordt hiervan het meest aangetast. In mindere mate ook de *Aesculus carnea* en *Aesculus flava*.

Status: Sinds 2002 massaal waargenomen in Nederland. De meeste bomen zijn aangetast in de Randstad, maar ook in overige delen van het land zijn veel bomen aangetast. Er lijkt de laatste jaren sprake te zijn van enige stabilisatie van de ziekte.

Juridische status: Valt onder verhoogde zorgplicht.

Aard aantasting: Bacterie. Cambiumsterfte waarna bastafsterven van de gehele boom.

Voorgeschiedenis: De paardenkastanje bloedingsziekte heeft zich massaal verspreid in de laatste 10 jaar. Werkgroep Aesculaap (Universiteit Wageningen) heeft de ziekte onderzocht en de ziekte veroorzakende bacterie aangetoond. Verschillende behandelmethoden (waaronder behandelen met citroenzuur- en knoflook preparaten) zijn niet succesvol gebleken.

Gevolgen: De bacterie veroorzaakt bloedingen in het cambiumweefsel van de boom. Op termijn sterft de gehele bast af, waardoor de boom sterft. Ook kunnen bomen worden aangetast door hout parasitaire schimmels. Hierdoor kunnen (met name) takken uitbreken.

Periode overlast: De bloedingen zijn het meest zichtbaar in het groeiseizoen. In principe is er geen overlast. Wel kunnen er gevaarlijke situaties ontstaan door het uitbreken van aangetaste takken.

Bestrijding: (Nog) geen bestrijding mogelijk. Bomen dienen met een verhoogde inspectiefrequentie te worden geïnspecteerd om gevaarlijke situaties te voorkomen. Daarnaast dienen snoeiwerkzaamheden zoveel mogelijk te worden beperkt.

Plan van aanpak: Alle gemeentelijke kastanjes worden jaarlijks geïnspecteerd, zodat onveilige situaties worden voorkomen. Indien een boom sterk is aangetast wordt deze geveld

Financiële onderbouwing: Jaarlijkse inspectie ca. € 6,- per boom. Vellen zieke boom ca. € 300,- per boom. Jaarlijks benodigd budget

KASTANJEMINEERMOT

Betreffende boomsoorten: Paardenkastanje (*Aesculus hippocastanum*).

Status: Een Aziatisch insect dat waarschijnlijk sinds 1985 in Europa aanwezig is. De mot veroorzaakt bruinverkleuring en afsterven van het blad.

Juridische status: Geen.

Aard aantasting: Bladmoes etende bacterie.

Voorgeschiedenis: Sinds de jaren '80 is de kastanjemineermot in Nederland aanwezig. Voorheen dacht men dat de kastanjemineermot verband hield met de aantasting van bloedingsziekte. Uit onderzoek blijkt echter geen verband.

Gevolgen: Door afsterven van het blad vanaf het midden van de zomer wordt de kroon ontsierd. Wanneer de conditie van de boom verminderd is kan de aantasting een aanslag zijn op de energievoorraad van de boom.

Periode overlast: Begin juli tot de herfst. Geringe overlast door vervroegde bladval.

Bestrijding: Actieve bestrijding van de mot is niet mogelijk. Omdat de larven overwinteren in het afgevallen blad kan het succesvol zijn het blad zoveel mogelijk te verwijderen.

Financiële onderbouwing: Opruimen van bladafval (voor bomen in plantsoen en gras) ca. € 6,- per boom. Groeiplaatsverbetering (voor bomen met matige conditie) ca. € 400,- per boom

IEPZIEKTE

Betreffende boomsoorten: Iep (*Ulmus*). Met name de oude rassen (onder meer *laevis*, *minor*, *glabra*, *hollandica*, *belgica*)

Status: De iepziekte is reeds 100 jaar aanwezig in Nederland. Sinds de jaren '70 is er een meer agressieve variant van de schimmel die ook voorheen resistente klonen van de soort aantast. De schimmel kan zich door middel van de iepenspintkever van boom tot boom verspreiden.

Juridische status: Valt onder wetgeving. Opgenomen in APV.

Aard aantasting: Schimmel. De schimmel wordt door de iepenspintkever verspreid waardoor deze zich in de houtvaten kan verspreiden.

Voorgeschiedenis: De schimmel is sinds 1917 in Nederland. Na de tweede wereldoorlog zijn veel verschillende resistente cultivars aangeplant (waaronder *Clusius*, *Plantijn*, *Commelin*) die na het opduiken van een meer agressieve variant van de schimmel in 1971, toch ziek bleken te worden. De laatste 20 jaar is men bezig met het ontwikkelen van nieuwe, beter resistente soorten. Daarnaast is er een vaccin ontwikkeld waardoor de boom jaarlijks beschermd is tegen de ziekte.

Gevolgen: De boom sluit na aantasting zijn eigen houtvaten af, waardoor de kroon verwelkt. Vervolgens sterft de boom af. Dode bomen kunnen als broedboom dienst doen voor de nesten van de kevers. Ook door wortelcontact met andere iepen kunnen bomen ziek worden.

Periode overlast: De bomen kunnen het gehele groeiseizoen, nádat de iepenspintkever actief wordt (begin mei) worden aangetast, tot aan de herfst. De aantasting brengt geen overlast met zich mee.

Bestrijding: Door de bomen regulier te inspecteren in het groeiseizoen kunnen zieke bomen tijds worden verwijderd, zodat andere bomen niet ziek worden door wortelcontact. Wanneer een zieke iep wordt geveld, dient deze te worden ontdaan van zijn bast. De bomen kunnen worden beschermd tegen iepziekte door deze jaarlijks te injecteren met het middel Dutch Trig.

Financiële onderbouwing: Injecteren boom ca. € 30,- per boom. Vellen zieke boom ca. € 300,- per boom.

MASSARIA

Betreffende boomsoorten: Plataan (Platanus oriëntalis, Platanus x Hispanica, Platanus occidentalis)

Status: De ziekte is sinds 2004 in Nederland. In Zuid Europa komt de ziekte al langer voor. Het betreft een schimmel die voorkomt bij bomen vanaf 30 tot 40 jaar oud en de aanhechting van met name takken in de binnenkroon aantast en verzwakt.

Juridische status: Valt onder verhoogde zorgplicht.

Aard aantasting: Schimmel (parasitair). De schimmel verplaatst zich door de lucht en tast de takverankering aan de bovenzijde van de tak aan.

Gevolgen: Door aantasting van de tak oksel kan de tak binnen enkele weken uitbreken, zonder dat dit vanaf de grond zichtbaar is.

Periode overlast: Geheel het jaar, met name tijdens het groeiseizoen. De uitbrekende takken kunnen bij bomen langs parkeerplaatsen, wegen en andere drukke plaatsen leiden tot (letsel) schade.

Bestrijding: Bestrijding van de schimmel is niet mogelijk. Bomen op risicovolle plaatsen dienen minimaal eens per jaar te worden gecontroleerd met een hoogwerker. Aangetaste takken dienen meteen te worden verwijderd.

Financiële onderbouwing: Jaarlijkse controle met hoogwerker ca. € 80,- per boom.

Benodigd jaarlijks budget: € 30.000,-

WATERMERKZIEKTE

Betreffende boomsoorten: Alle wilgen (met name Salix alba)

Status: De watermerkziekte is een verwelkingsziekte die al vele decennia in Nederland aanwezig is. De ziekte blijft met name aanwezig omdat tot op de dag van vandaag gevoelig plantmateriaal wordt gebruikt.

Juridische status: Valt onder verhoogde zorgplicht.

Aard aantasting: Schimmelaantasting. Door de wind of door plantmateriaal verspreid.

Voorgeschiedenis: De ziekte komt al decennia voor en tast vooral Salix alba aan. Er zijn rassen ontwikkeld die minder gevoelig zijn voor de aantasting.

Gevolgen: Ontstaan van dood hout in de boom. Op termijn volledig afsterven van de boom.

Periode overlast: Tijdens het groeiseizoen, wanneer de schimmel actief is.

Bestrijding: Bestrijding is niet mogelijk. Bij een lichte aantasting kunnen de aangetaste takken worden verwijderd.

Financiële onderbouwing: Snoeien. € 65,- per boom. Vellen € 300,- per boom

LUIS

Betreffende boomsoorten: Met name lindes (Tilia), eiken (Quercus), esdoorns (Acer) en beuken (Fagus)

Status: Luizen komen al sinds mensheugenis voor op bepaalde typen bomen. De honingdauw die bladluis bij lindes veroorzaakt wordt met name op auto's als grote overlast ervaren. Tijdens vaker voorkomende langere, hetere zomers neemt de overlast door bladluizen toe.

Juridische status: Geen.

Aard aantasting: Insect. Bladluis zuigt sappen uit het blad van de boom. De luizen scheiden hierdoor een plakkerig sap af.

Voorgeschiedenis: In het verleden zijn bladluizen succesvol behandeld door de toepassing van de chemische verdelger Acefaat. Dit middel is echter niet meer toegestaan. Door klimaatverandering is de activiteit van bladluizen toegenomen, met name gedurende hete zomers.

Gevolgen: Doordat de luizen een plakkerig goedje afscheiden wordt de ondergrond vies. Door het schimmelen van de honingdauw ontstaat roetdauw, wat met name op auto's voor een laag zorgt die moeilijk te verwijderen is.

Periode overlast: Mei t/m augustus, afhankelijk van de temperatuur en de vochtigheid.

Bestrijding: Ophangen van zakjes met de larven van de lieveheersbeestjes in de boomkronen. Daarnaast het injecteren van een knoflookpreparaat.

Financiële onderbouwing: Lieveheersbeestjes bestrijding. € 90,- per boom

WILGENHOUTRUPS

Betreffende boomsoorten: Met name populier en wilg, maar ook els, es, eik, appel en esdoorn

Status: Inheemse nachtvlindersoort die voorkomt op loofhout. De rups boort gaten door (met name zacht) hout.

Juridische status: Valt onder verhoogde zorgplicht.

Aard aantasting: Insect. De rups boort grote gangen in de stamvoet van de boom, zodat de stam op termijn kan afbreken.

Gevolgen: De wilgenhoutrups boort gaten in het stamhout van de boom. Wanneer het gangenstelsel dermate omvangrijk is kan de boom afknappen en omvallen.

Periode overlast: De rups is het gehele jaar in de boom aanwezig. Het duurt circa 2 jaar voordat de rups is verpopt. Gevaar voor stambreuk echter het gehele jaar.

Bestrijding: Bestrijding is niet mogelijk. Omdat de meeste aantastingen ontstaan vanuit maai- en aanrijshades dient dit zoveel mogelijk voorkomen te worden.

Financiële onderbouwing: Vellen € 300,- per boom. Jaarlijkse inspectie bij licht aangetaste bomen € 6,- per boom.

HORZELVLINDER & POPULIERENBOKTOR

Betreffende boomsoorten: Vooral populieren (Populus).

Status: Inheemse insectensoorten waarvan de rups het hout van de stamvoet aantast. De rups boort grote gangen in de stamvoet van de boom, zodat de stam op termijn kan afbreken. De snelheid waarmee dit gebeurt is echter langzamer dan bij de wilgenhoutrups.

Juridische status: Valt onder verhoogde zorgplicht.

Aard aantasting: Insect. De larve boort grote gangen in de stamvoet van de boom, zodat de stam op termijn kan afbreken.

Gevolgen: De larves boren gaten in het stamhout van de boom. Wanneer het gangenstelsel dermate omvangrijk is, kan de boom afknappen en omvallen.

Periode overlast: De larve is het gehele jaar in de boom aanwezig. Gevaar voor stambreuk echter het gehele jaar.

Bestrijding: Bestrijding is niet mogelijk. Omdat de meeste aantastingen ontstaan vanuit maai- en aanrijshades dient dit zoveel mogelijk voorkomen te worden.

Financiële onderbouwing: Vellen € 300,- per boom. Jaarlijkse inspectie bij licht aangetaste bomen € 6,- per boom.

ESSENSTERFTE

Betreffende boomsoorten: Es (Met name Fraxinus excelsior, daarnaast ook andere rassen als ornus en angustifolia).

Status: Sinds eind jaren '90 is in Oost Europa een schimmel ontdekt die voor het afsterven van takken en twijgen zorgt bij essen. Aanvankelijk werd verwacht dat alleen twijgen werden aangetast. Al snel werd duidelijk dat aangetaste bomen vaak volledig afsterven. Sinds 2011 is essensterfte ook in Nederland aanwezig. Het is nog onduidelijk hoe de ziekte zich gaat ontwikkelen.

Juridische status: Valt onder verhoogde zorgplicht.

Aard aantasting: Schimmel. Aantasting van het cambium van takken en twijgen, (bastnecrose) waardoor deze afsterven.

Voorgeschiedenis: Sinds eind jaren '90 in Europa. Complete essenbossen en stadsbeplantingen zijn al verdwenen in Oost Europa en Scandinavië.

Gevolgen: Twijg sterfte en afsterven van de complete boom.

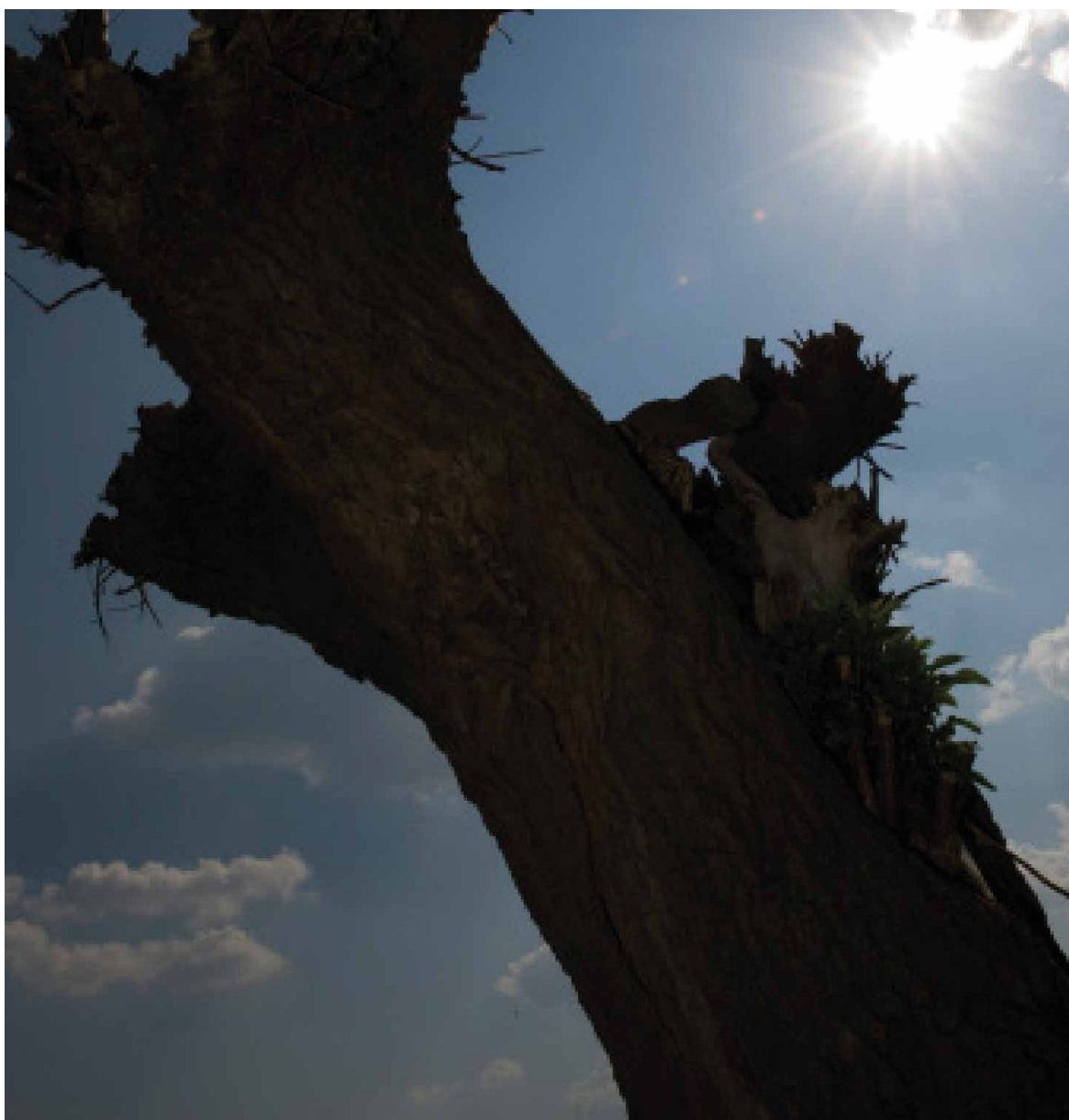
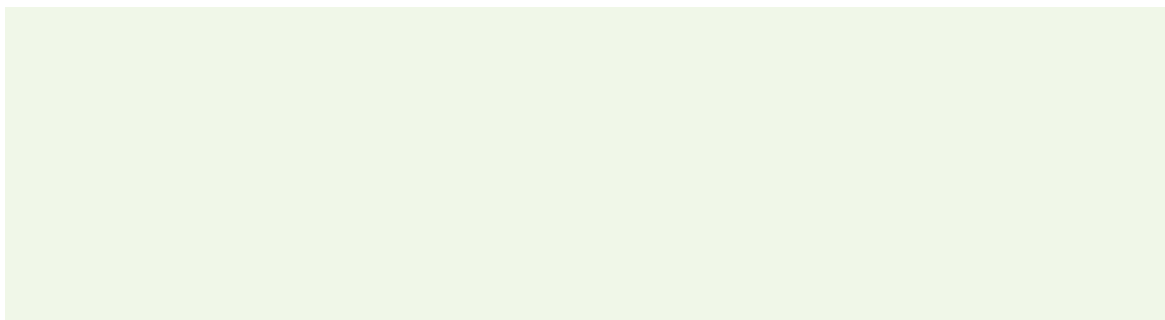
Periode overlast: Geheel groeiseizoen.

Bestrijding: Nog niet mogelijk.

Financiële onderbouwing: Vellen € 300,- per boom. Jaarlijkse inspectie bij licht aangetaste bomen € 6,- per boom.

VARIANTEN

VARIANTEN

De uitgangspunten voor het opstellen van de varianten zijn de structuurdelen, kwaliteitsniveaus en bijbehorende kosten. Hieronder worden deze uitgangspunten nader toegelicht en uiteengezet. Vervolgens zijn de drie varianten opgenomen.

Structuurdelen

De functie en het gebruik van de openbare ruimte zijn bepalend voor de inrichting en het beheer van het openbaar groen. De kernen van Sluis zijn op basis van functie en gebruiksdruk ingedeeld in de volgende structuurdelen:

- Begraafplaatsen
- Doorgaande routes en centra
- Woongebied
- Bedrijventerrein

Kwaliteitsniveaus

De gemeente Sluis gaat uit van drie kwaliteitsniveaus A, B en C gebaseerd op de landelijke standaard en werkwijze. Het beeld behorende bij het kwaliteitsniveau kan als volgt worden omschreven:

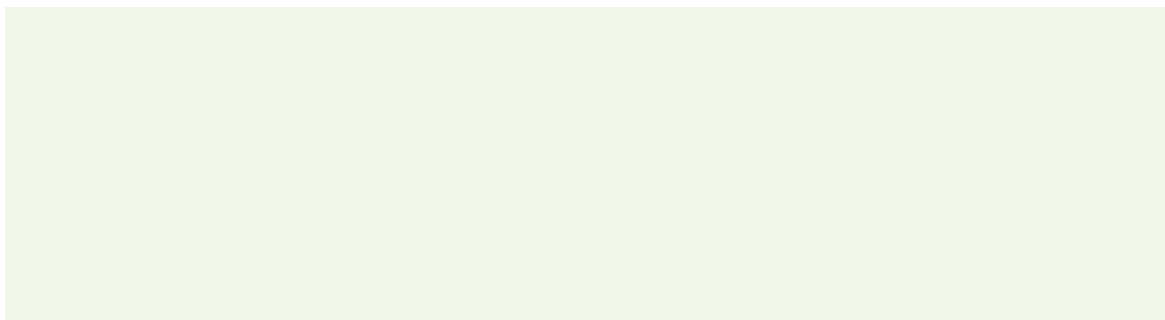
Niveau A: Hoogwaardig en representatief. Gericht op het behouden van de maximale esthetische en architectonische waarde met een optimaal verzorgd beeld.

Niveau B: Netjes en eenduidig. Gericht op het realiseren van een eenduidig beeld waarbij groen kan uitgroeien tot zijn natuurlijke habitus. Hier en daar is wel iets op aan te merken (bijv. beperkte mate van onkruidgroei), maar over het algemeen is het redelijk netjes.

Niveau C: Sobere inrichting maakt uitvoeringsgericht en praktisch beheer mogelijk. Gericht op een acceptabel, sober beeld (natuurwaarden en natuurbeleving zijn een meerwaarde).

Kosten

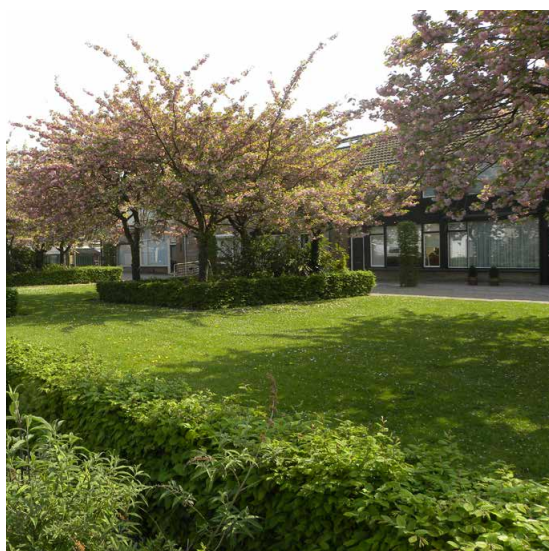
Kosten zijn van belang voor uitvoerbaarheid van de varianten. In de verschillende varianten is voor de beschreven kwaliteit en gekozen onderhoudsniveaus een realistisch kostenbeeld gegeven.

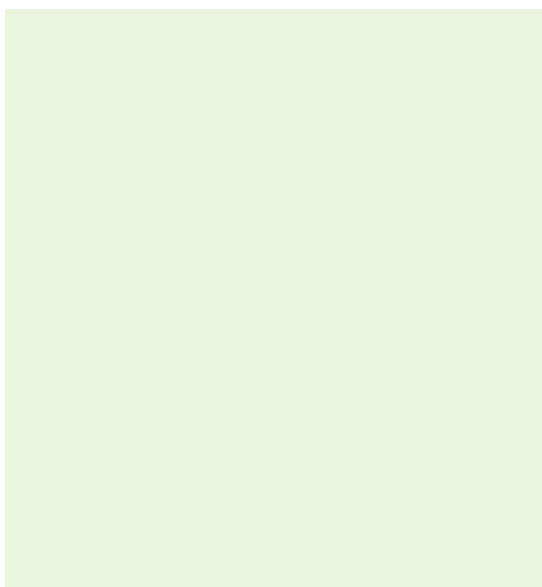
Representatief centrum - Niveau A

Verzorgde begraafplaatsen - Niveau A

Groen in een woonwijk - Niveau B

VARIANT 1

Doorgaande routes, centra en begraafplaatsen zijn accenten in de gemeente. De nadruk ligt op kwaliteit en een representatief beeld. De structuurdelen zijn ingericht met groenaccenten en worden intensief beheerd. Dit resulteert in een openbare ruimte die de burger en bezoeker als prettig ervaren.

Woongebieden, sportparken en bedrijventerreinen zijn praktisch en eenduidig ingericht. De structuurdelen worden gekenmerkt door grote groenvakken en grasvelden die op een acceptabel niveau worden beheerd. De openbare ruimte heeft hierdoor een functionele en nette uitstraling.

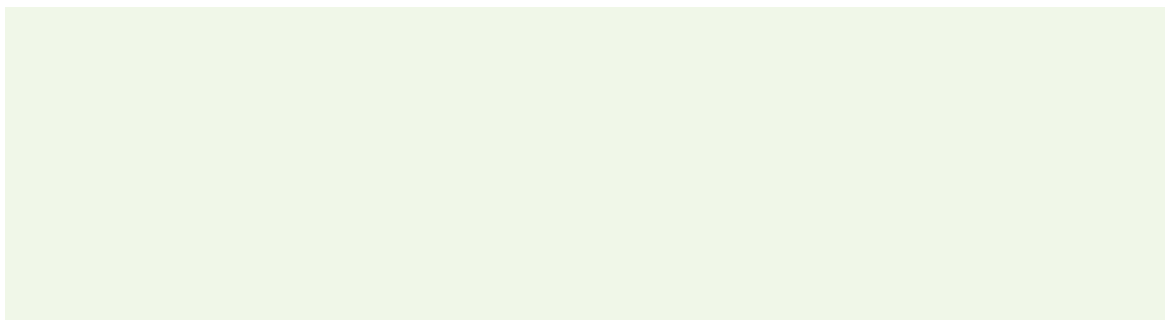
In de praktijk gaat de differentiatie in kwaliteitsniveaus per structuurdeel met geleidelijke overgangen. Het beheer van de openbare ruimte is op deze wijze herkenbaar, goed te organiseren en praktisch uitvoerbaar.

De bedragen zijn gebaseerd op de actuele data uit het beheerprogramma (dus exclusief de mutaties in de rest van 2021).

Gebieden groen	Kosten 2022
Begraafplaatsen	€ 414.955
Doorgaande routes en centra	€ 391.902
Bedrijventerreinen	€ 138.318
Woongebied	€ 1.521.501
TOTAAL	€ 2.466.676

Begraafplaatsen	A
Doorgaande routes en centra	A
Woongebied	B
Bedrijventerrein	B

Bovengenoemde bedragen zijn excl. renovatie groen.

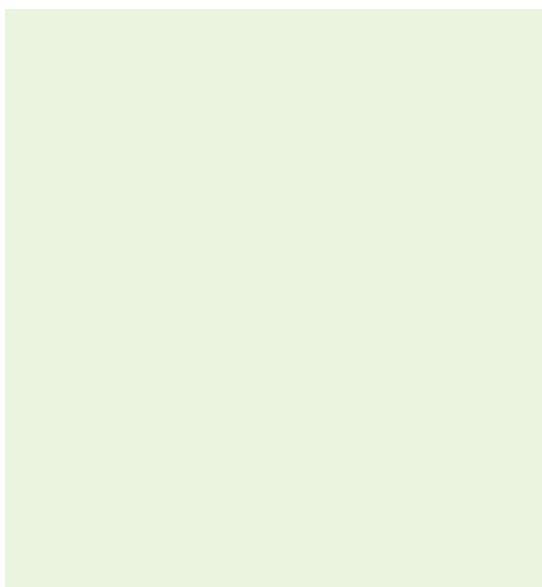
Boomspiegel in centrum - Niveau B

Heestervak in woonwijk - Niveau B

Verharding langs woonstraat - Niveau B

VARIANT 2

In deze variant is geen differentiatie toegepast. De openbare ruimte vormt een eenduidig geheel, structuurdelen zijn niet te onderscheiden. De uitstraling van de openbare ruimte langs doorgaande routes en centra is op hetzelfde niveau als in woonwijken of op bedrijventerreinen.

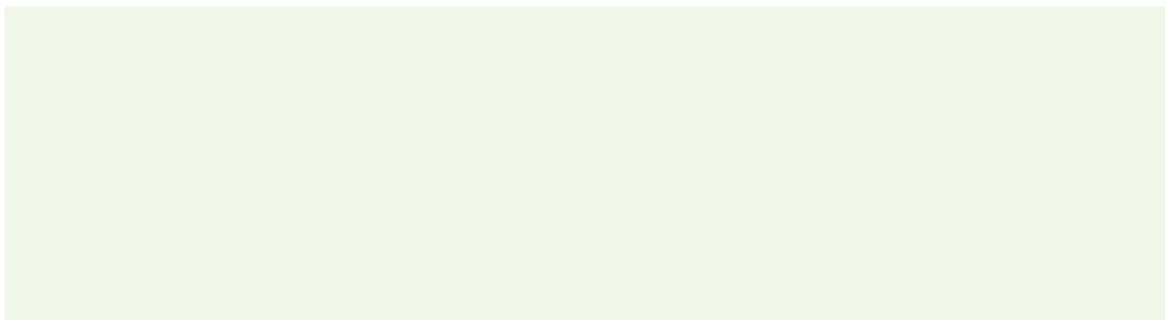
Door het eenduidige beeld in de gehele gemeente zijn de groenaccenten die een meerwaarde leveren voor de openbare ruimte een gemis. De burger en bezoeker worden door het eenduidig beeld minder geprikkeld en ervaren de openbare ruimte door de gehele gemeente op de dezelfde wijze. Toch blijft het beheer praktisch uitvoerbaar, goed te organiseren en zorgt het voor een nette uitstraling.

De bedragen zijn gebaseerd op de actuele data uit het beheerprogramma (dus exclusief de mutaties in de rest van 2021).

Gebieden groen	Kosten 2022
Begraafplaatsen	€331.964
Doorgaande routes en centra	€313.521
Bedrijventerreinen	€138.318
Woongebied	€1.521.501
TOTAAL	€2.305.305

Begraafplaatsen	B
Doorgaande routes en centra	B
Woongebied	B
Bedrijventerrein	B

Bovengenoemde bedragen zijn excl. renovatie groen.

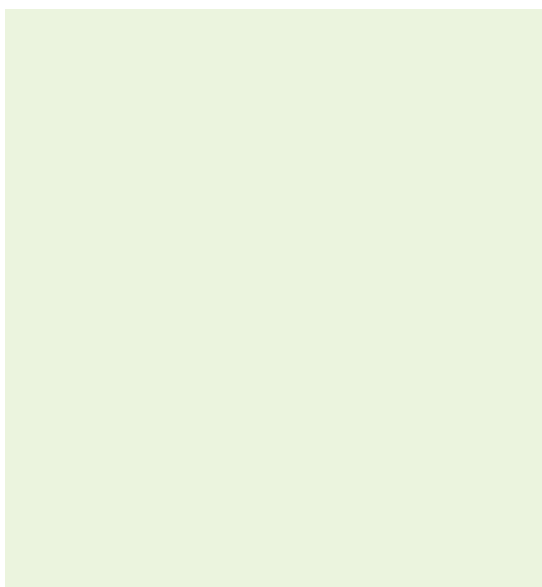
Buitenrand van woongebied – Niveau B

Boomspiegel in centrum – Niveau B

Sober beeld op bedrijventerrein – Niveau C

VARIANT 3

Variant 3 betreft qua differentiatie in kwaliteitsniveau dezelfde uitgangssituatie als variant 2. Met uitzondering van de bedrijventerreinen wordt de openbare ruimte beheerd conform niveau B. Het beheer op bedrijventerreinen is beperkt en resulteert in een sobere uitstraling en zeer praktische inrichting. De woongebieden, doorgaande routes en centra behouden daarentegen zijn nette uitstraling. Het beheer blijft ook hier weer praktisch uit te voeren en organiseren.

De bedragen zijn gebaseerd op de actuele data uit het beheerprogramma (dus exclusief de mutaties in de rest van 2021).

Gebieden groen	Kosten 2022
Begraafplaatsen	€331.964
Doorgaande routes en centra	€313.521
Bedrijventerreinen	€100.972
Woongebied	€1.521.501
TOTAAL	€ 2.267.959

Begraafplaatsen	B
Doorgaande routes en centra	B
Woongebied	B
Bedrijventerrein	C

Bovengenoemde bedragen zijn excl. renovatie groen.

VARIANTEN TOTAAL

VARIANT 2

Exploitatielasten					
Variant 2	2022	2023	2024	2025	2026
Beschikbaar budget(exploitatie):					
Onderhoud groen/begraafplaatsen(inclusief uren in- en extern)	€ 2.302.307,00	€ 2.345.800,00	€ 2.391.050,00	€ 2.438.848,00	€ 2.485.465,00
Renovatie groen en planmatig onderhoud bomen	€ 446.400,00	€ 454.900,00	€ 462.200,00	€ 469.600,00	€ 477.100,00
Onkruidbestrijding op verharding	€ 261.000,00	€ 265.900,00	€ 270.200,00	€ 274.500,00	€ 278.900,00
Totaal beschikbaar budget	€ 3.009.707,00	€ 3.066.600,00	€ 3.123.450,00	€ 3.182.948,00	€ 3.241.465,00
Benodigd budget (exploitatie):					
Onderhoud groen/begraafplaatsen(inclusief uren in- en extern)	€ 2.305.304,82	€ 2.351.331,39	€ 2.399.688,21	€ 2.450.555,78	€ 2.501.232,19
Renovatie groen en planmatig onderhoud bomen	€ 450.353,23	€ 458.459,58	€ 465.794,94	€ 473.247,66	€ 480.819,62
Onkruidbestrijding op verharding	€ 260.950,46	€ 265.647,56	€ 269.897,93	€ 274.216,29	€ 278.603,75
Totaal benodigd budget	€ 3.016.608,50	€ 3.075.438,54	€ 3.135.381,08	€ 3.198.019,73	€ 3.260.655,56
Afwijkingen per jaar (t.o.v. huidige raming)	-€ 6.901,50	-€ 8.838,54	-€ 11.931,08	-€ 15.071,73	-€ 19.190,56
Extra ploeg Dethon	-€ 130.000,00	-€ 132.340,00	-€ 134.457,44	-€ 136.608,76	-€ 138.794,50
Totaal te kort	-€ 136.901,50	-€ 141.178,54	-€ 146.388,52	-€ 151.680,48	-€ 157.985,06

Exploitatielasten					
Variant 2	2027	2028	2029	2030	2031
Beschikbaar budget(exploitatie):					
Onderhoud groen/begraafplaatsen(inclusief uren in- en extern)	€ 2.522.984,44	€ 2.561.104,19	€ 2.599.833,86	€ 2.639.183,20	€ 2.679.162,13
Renovatie groen en planmatig onderhoud bomen	€ 484.733,60	€ 492.489,34	€ 500.369,17	€ 508.375,07	€ 516.509,07
Onkruidbestrijding op verharding	€ 283.362,40	€ 287.896,20	€ 292.502,54	€ 297.182,58	€ 301.937,50
Totaal beschikbaar budget	€ 3.291.080,44	€ 3.341.489,73	€ 3.392.705,56	€ 3.444.740,85	€ 3.497.608,71
Benodigd budget (exploitatie):					
Onderhoud groen/begraafplaatsen(inclusief uren in- en extern)	€ 2.542.051,91	€ 2.583.524,74	€ 2.625.661,13	€ 2.668.471,71	€ 2.711.967,26
Renovatie groen en planmatig onderhoud bomen	€ 488.512,73	€ 496.328,94	€ 504.270,20	€ 512.338,52	€ 520.535,94
Onkruidbestrijding op verharding	€ 283.061,41	€ 287.590,40	€ 292.191,84	€ 296.866,91	€ 301.616,78
Totaal benodigd budget	€ 3.313.626,05	€ 3.367.444,07	€ 3.422.123,17	€ 3.477.677,14	€ 3.534.119,98
Afwijkingen per jaar (t.o.v. huidige raming)	-€ 22.545,61	-€ 25.954,34	-€ 29.417,61	-€ 32.936,29	-€ 36.511,27
Extra ploeg Dethon	-€ 141.015,21	-€ 143.271,45	-€ 145.563,80	-€ 147.892,82	-€ 150.259,10
Totaal te kort	-€ 163.560,82	-€ 169.225,79	-€ 174.981,41	-€ 180.829,11	-€ 186.770,38

Tekort 2022: dit wordt met name veroorzaakt door de middelen voor renovatie groen en planmatig onderhoud bomen. Verwacht wordt dat door de verkoop van snippergroen, het te onderhouden oppervlakte groen zal afnemen en het tekort opgevangen kan worden binnen het beschikbare budgetten.

